

KESKKONNAMÕJU

hindamise uuring

2019

SEI

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

UURINGU-
ARUANNE

Kaja Peterson | SEI Tallinn

Siim Vahtrus | Keskkonnaõiguse Keskus

Käesolev töö on valminud Keskkonnaministeeriumi tellimusel.

Viide: Peterson, K., Vahtrus, S. Keskkonnamõju hindamise uuring 2019, SEI Tallinn, KõK, 59 lk

SEI Tallinn

Erika 14, Tallinn 10416

<https://www.sei.org/centres/tallinn-et/>

KõK

Telliskivi 60B/3, Tallinn 10412

<http://www.k6k.ee/>

Tallinn, 2019

Sisukord

Lühendid	4
Lühikokkuvõte	5
Sissejuhatus	6
1. Töö metoodika	7
1.1. KMH küsimustik	7
1.2. KSH küsimustik	8
1.3. Küsimustike adressaadid	8
1.4. Fookusrühma-arutelud	9
2. Tulemused	10
2.1. KMH	12
2.1.1. Vastajate profiil	12
2.1.2. KMH menetlus ja selle peamised kitsaskohad	12
2.1.3. KMH roll keskkonnamõju ennetamisel	15
2.1.4. KMH ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus	15
2.1.5. Otsustajate tegevus	17
2.1.6. Alternatiivsed lahendused (reaalsed alternatiivsed võimalused)	18
2.1.7. KMH programmiga seotud väljakutsed	19
2.1.8. KMH aruandega seotud väljakutsed	20
2.1.9. KMH maksumus	21
2.1.10. KMH kestus	21
2.1.11. Natura hindamise praktika ja seosed KMH-ga	22
2.1.12. KMH rahastusmudeli paikapidavus	22
2.1.13. Üldine hinnang KMH menetluse toimivusele	23
2.1.14. Koolitusvajadus	23
2.3. KSH	25
2.3.1. Vastajate profiil	25
2.3.2. KSH menetlus ja selle peamised kitsaskohad	26
2.3.3. KSH roll planeerimismenetluses	26
2.3.4. KSH roll valdkondlike arengukavade koostamise menetluses	27
2.3.5. KSH ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus	27
2.3.6. Otsustajate tegevus	30
2.3.7. Alternatiivsed arengustsenaariumid ja selle valik	30
2.3.8. KSH programmi ja väljatöötamiskavatsusega seotud väljakutsed	31
2.3.9. KSH aruandega seotud väljakutsed	31
2.3.10. KSH maksumus	32
2.3.11. KSH kestus	33
2.3.12. Natura hindamise praktika ja seosed KSH-ga	33
2.3.13. KSH rahastusmudeli paikapidavus	33
2.3.14. Üldine hinnang KSH süsteemi toimivusele ja KSH väärtusele	33
2.3.15. Koolitusvajadus	34
3. Kokkuvõte ja järeldused	36
3.1. Keskkonnamõju hindamine (KMH)	36
3.1.1. Süsteemi tugevused	36
3.1.2. Suurimad väljakutsed	36
3.1.3. Vähem olulised kitsaskohad	37
3.2. Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH)	37
3.2.1. Süsteemi tugevused	37
3.2.2. Suurimad väljakutsed	38
3.2.3. Vähem olulised kitsaskohad	38
Lisad	39

Kasutatud lühendid

DP	detailplaneering
KeHJS	keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KMH	keskkonnamõju hindamine tegevusloa tasandil
KOV	kohalik omavalitsus
KSH	keskkonnamõju strateegiline hindamine
PlanS	planeerimisseadus
SPD	strateegiline planeerimisdokument
VTK	väljatöötamiskavatsus
ÜP	üldplaneering

Lühikokkuvõte

Käesolev uurimus valmis Keskkonnaministeeriumi tellimusel 2019. a. novembris. Uurimuse eesmärk oli selgitada välja keskkonnamõju hindamise menetluse positiivsed küljed ja kitsaskohad menetluse osapoolte vaatevinklist. Selleks koostati veebipõhine ankeet-küsitlus eraldi KMH ja KSH menetluse kohta ning viidi läbi fookusrühma arutelud ajavahemikul juuni – november 2019.

Kokku laekus 78 ankeeti (vastavalt 50 KMH ja 28 KSH valdkonnas). Fookusgrupi arutelusid viidi läbi viies grupis, eraldi arendajatele, keskkonnamõju hindamise ekspertidele, kohalikele omavalitsustele, riigiasutustele ning huvirühmadele. Lisaks viidi kahe huvirühma esindajaga läbi täiendav intervjuu Skype'i vahendusel, tulenevalt fookusgrupi väikesest suurusest.

Uuringu tulemusena võib öelda, et keskkonnamõju hindamise menetluse osapooled väärtustavad selle rolli arendustegevusega kaasneva keskkonnamõju väljaselgitamises. Tunnustatakse seda, et keskkonnamõju hindamise menetlus **tõstab keskkonnamõtjude teema esile** ja ei lase arendustegevuse kavandamisel sellest mööda vaadata. Positiivselt hinnatakse keskkonnamõju hindamise **juhtekspertide litsentseerimise süsteemi**, mis annab nii arendajatele kui otsustajatele kindluse, et keskkonnamõju hindamist juhib pädev ekspert. Samuti leiti, et litsentseerimine motiveerib eksperte oma tööd kvaliteetselt tegema ning töörühma hoolikalt koostama. Lisaks tehnilistele teadmistele mängib keskkonnamõju hindamises olulist rolli avalikkus ja selle kaasamine. Uuring sedastas, et **avalikustamine ja avalike koosolekute korraldamine** ei tekita menetluse osapooltes enam ebalist, pigem ollakse sellega harjunud ja kohanenud.

Uuringus osalejad juhtisid tähelepanu mitmele aspektile, mida keskkonnamõju hindamise käigus tuleks arvestada ja parandada. Üheks olulisemaks teemaks on kujunenud **otsustajate tegevus**, kelle pädevusest keskkonnamõju hindamise tulemuste tõlgendamisel, ootustest ekspertidele ning otsustavusest vastuoluliste otsuste langetamisel sõltub otsuste kiirus ja kvaliteet. Otsustajate tegevus ja ootused arendustegevusele on eriti olulised olukorras, kus vajalik on **huvide tasakaalustamine**, kuna kogukonna või laiemal avalikkusel on tekkinud põhimõtteline vastuseis arendaja plaanide suhtes enne planeerimise või lubade menetluse algust või nende käigus. Kui arendaja ja otsustaja näeksid meelsamini, et erinevaid seisukohti lepitaks ning kompromisse üritaks leida mõju hindamise ekspert, siis eksperdid on seda meelt, et väärtuspõhiseid arutelusid (sh kas lubada arendajal oma tegevust ellu viia või mitte) peaks juhtima arendaja ja otsustaja, esimene kaitsma oma erahuvi ja teine avalikke/kogukonna huvisid. Seejuures peaks ka vastuoluliste otsuste puhul erinevate huvide kaalumise ja tasakaalustamise ülesanne jääma otsustajale. Ekspert saab anda tehnilist nõu, mitte aga asuda väärtuspõhist vaidlust lahendama.

Asjaomaste asutuste seisukohtade sisust aga ka vastuste õigeaegselt laekumisest sõltub keskkonnamõju hindamise menetluse kestus. Viimast peavad asjaosalised liiga pikaks ja paljudel juhtudel venivaks. Erilist tähelepanu pöörati täna kehtivale nõudele, et kõigi asjaomaste asutuste seisukohad tuleb välja selgitada ning nendega arvestada juba enne aruande avalikustamist – mitmete osapoolte arvates võiks vähemalt teatud asjaomaste asutuste seisukohti selgitada välja paralleelselt aruande avalikustamisega.

Kolmandaks suureks väljakutseks on vastajate arvates kujunenud **alternatiivide püstitamine, analüüs ja eelisjärjestamine** – seda toodi väljakutsena esile nii KMH-s kui KSH-s. Seda teemat peeti keskkonnamõju hindamise puhul üheks probleemsemaks. Olgugi, et KMH puhul pigem lepitati olukorraga, et arendaja visioonist tuleks lähtuda, soovivad kohalikud omavalitsused, et alternatiivide pakkumisel oleks nii arendajal kui eksperdil avaram pilk, et võetaks arvesse ka naaberkinnistutel toimuvat ja planeeritavat. Arengukavade puhul peetakse alternatiivseid tulevikulahendusi pigem endastmõistetavateks.

Keskkonnamõju hindamise **rahastusmudelit peetakse üldjoontes toimivaks**, eriti KSH-de puhul, kus planeeringute ja arengukavade koostamist juhib riigi- või kohalik omavalitsus. Vähem ollakse rahul KMH-de ja detailplaneeringute KSH-de rahastusmudeliga, kus rahaline side arendaja ja eksperdi vahel on otsene. Samas ei pakutud uuringu käigus välja ka uut rahastusmudelit.

Natura hindamise osas leidsid erinevad osapooled nii veebiküsitluses kui ka fookusgrupi intervjuudes, et selles osas võiks regulatsioon olla paindlikum ning võimalik peaks olema ka eraldi Natura hindamise läbiviimine olukorras, kus muude keskkonnamõtjude tõttu ei ole vaja KMHd või ka KSHd algatada.

Detailsem ülevaade kehtiva süsteemi tugevuste ning väljakutsete osas on toodud peatükis 3.

Sissejuhatus

Keskkonnaministeerium saatis pakkumiskutse 21. mail 2019 ja ootas pakkumist 7. juuniks 2019. Tellija oli sõnastanud töö eesmärgi nii: „Uuringu käigus koostatakse küsimustik ning viiakse läbi küsitlus ja fookusrühma arutelud, et saada ülevaade praeguse õigusliku regulatsiooni ja praktika positiivsetest külgedest ja kitsaskohtadest ning nende alusel esitatakse järeldused, kuidas KMH/KSH süsteem toimib, millised on tugevad ja nõrgad küljed ning kui suurt olulisust need omavad“.

Tellija oli pakkumuskutses märkinud, et küsitlus peab olema „laiaulatuslik“ ja loetlenud KMH ja KSH osapooli, keda tuleks küsitleda. Nendeks olid: Keskkonnaamet, Rahandusministeerium, Mittetulundusühing Eesti Keskkonnamõju hindajate Ühing, Eesti Planeerijate Ühing, kohalikud omavalitsused, arendajate liidud, asjaomased asutused (nt Terviseamet), valitsusvälised organisatsioonid (nt Eesti Keskkonnaühenduste Koda).

SA Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (SEI Tallinn) ja Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) esitasid omapoolse nägemuse uuringust ja ajakavast.

Töö käigus koostati veebipõhised küsimustikud eraldi keskkonnamõju hindamise (KMH) ehk tegevusloa keskkonnamõju hindamise menetluse kohta ja eraldi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) ehk planeeringute ja valdkondlike arengukavade keskkonnamõju hindamise menetluse kohta.

Uuringu läbiviijad koostasid adressaatide esialgsed nimekirjad ja konsulteerisid nii küsimustike sisu kui adressaatide osas tellijaga. Lisaks ankeetküsitlusele viidi läbi fookusrühmade aruteluringid viies rühmas. Rühmad esindasid keskkonnamõju hindamise menetluse osapooli. Need olid arendajad, mõju hindamise eksperdid, riigiametnikud, kohalike omavalitsuste ja huvirühmade esindajad. Uuringu metoodika on täpsemalt kirjeldatud järgmises peatükis.

Nii küsimustikele vastuste kui fookusrühmade arutelude põhjal koostati käesolev aruanne. Aruanne sisaldab nii töö metoodika kirjeldust kui annab vastuse tellijat huvitanud küsimustele.

Uuring toimus ajavahemikul 4.07.2019 kuni 30.11.2019. Selle viisid läbi Kaja Peterson SEI Tallinnast ja Siim Vahtrus KÕKist.

1. Töö metoodika

Töö metoodika lähtus tellija antud ülesandest saada ülevaade praeguse õigusliku regulatsiooni ja praktika positiivsetest külgedest ja kitsaskohtadest ning nende alusel esitatakse järeldused, kuidas KMH/KSH süsteem toimib, millised on tugevad ja nõrgad küljed ning kui suurt olulisust need omavad. Tellija sooviks oli, et uuring koosneks nii ankeetküsitlusest kui fookusrühmade aruteludest.

Uuringu läbiviijad koostasid uuringuküsimused veebiplatvormil Microsoft365 Forms. Koostati eraldi küsimustikud nii KMH ja KSH teema uurimiseks. Samuti paluti vastajatel olukorras, kus vastaja tegutseb KMH või KSH menetluses mitmes rollis, näiteks arendajana ja otsustajana, täita üks küsimustik ühe rolli kohta. Ehk siis arendajana eraldi ankeet ja otsustajana eraldi ankeet. Selline lähenemine oli vajalik selleks, et uuringu läbiviijad saaksid ühes ankeedis antud hinnanguid seostada kindla rolliga.

Küsimustikele vastamise periood oli 26.08. - 9.09.2019. Suhteliselt lühike vastamise aeg oli tingitud sellest, et uuringu läbiviijate varasem kogemus veebiplatvormi küsitlustega on näidanud, et vastajad on aktiivsed just esimese kahe nädala jooksul kutse saamisest. Seejärel vastamisaktiivsus langeb tublisti, ning vastamisaktiivsus on üldiselt madalam kui anda vastamiseks aega näiteks 3 nädalat või 1 kuu. Uuringu läbiviijad saatsid adressaatidele korduskutse 5.09.2019.

Järgnevalt kirjeldatakse küsimustike sisu ja vormi ning fookusrühmade aruteluringide läbiviimist.

1.1. KMH küsimustik

KMH küsimustik koosnes 37-st küsimusest, millele sai vastata, kas hinnangut andes teatud etteantud skaalal, vastuseid eelisjärjestades või vaba kommentaarina. Eesmärk oli anda vastajale võimalikult palju valikuvabadust ja omaenda sõnadega selgitamise võimalusi. Seekaudu sai vastaja valida vastuse hinnanguskaalal, mis oli tema vastusele kõige lähedasem.

KMH küsimustiku küsimuste kaudu sooviti teada saada vastajate hinnanguid järgmistele teemavaldkondadele:

1. KMH menetlus ja selle peamised kitsaskohad, sh eraldi eelhindamine, Natura hindamine
2. KMH roll keskkonnamõju ennetamisel
3. KMK ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus
4. Otsustajate pädevus
5. Alternatiivsed lahendused (reaalsed alternatiivsed võimalused)
6. Otsustaja pädevus
7. KMH programmiga seotud väljakutsed
8. KMH aruandega seotud väljakutsed
9. KMH maksumus
10. KMH kestus
11. Natura hindamise praktika ja seosed KMH-ga

12. KMH rahastusmudeli paikapidavus
13. Üldine hinnang KMH menetluse toimivusele
14. Koolitusvajadus

Lisaks nimetatud teemavaldkondadele uuriti vastajate rolli KMH menetluses, vastaja vanust ja kogemust KMH valdkonnas. Küsimustiku lõpus anti vastajatele võimalus esitada ise küsimusi või teha ettepanekuid teemadel, mida küsimustik ei puudutanud.

KMH küsimustiku näidis asub Lisas 1.

1.2. KSH küsimustik

KSH küsimustik koosnes 34-st küsimusest. Küsimuste esitus ja vastuste võimalused oli enam-vähem analoogsed KMH küsimustikule (eelmine peatükk). Siingi sai vastaja anda mitte nõ must-valgeid vastuseid, vaid libiseval skaalal 0-4 vahel, kus 0 tähistas probleemi puudumist ja 4 – olulist probleemi. Samuti oli küsimusi, mille puhul tuli vastajal pakutud vastuseid eelisjärjestada või anda tekstiline vastus või oma hinnangut selgitav kommentaar. Nii nagu KMH küsimustiku puhul, oli uuringu läbiviijate sooviks anda vastajatele võimalikult palju kaalutlemisruumi ja mitte sundida neid valima väheste vastusevariantide vahel.

KSH küsimustiku küsimuste kaudu sooviti teada saada vastajate hinnanguid paljuski samadele teemavaldkondadele mis KMH puhul. Erisuseks oli KSH iseloomust tulenevalt planeeringute ja valdkondlike arengukavadega seonduva käsitlemine. Küsimuste teemavaldkonnad olid järgmised:

1. KSH menetlus ja selle peamised kitsaskohad, sh eraldi eelhindamine, Natura hindamine
2. KSH roll planeerimismenetluses
3. KSH roll valdkondlike arengukavade koostamise menetluses
4. KSH ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus
5. Otsustajate pädevus
6. Alternatiivsed arengutsenaariumid ja selle valik
7. KSH programmi ja väljatöötamiskavatsusega seotud väljakutsed
8. KSH aruandega seotud väljakutsed
9. KSH maksumus
10. KSH kestus
11. Natura hindamise praktika ja seosed KSH-ga
12. KSH rahastusmudeli paikapidavus
13. Üldine hinnang KSH menetluse toimivusele ja KSH väärtusele
14. Koolitusvajadus

Sarnaselt KMH küsimustikule uuriti vastajate rolli KSH menetluses, vastaja vanust ka kogemust KSH menetluses. Samuti anti vastajatele võimalus esitada ise küsimusi või teha ettepanekuid teemadel, mida küsimustik ei puudutanud.

KSH küsimustiku näidis asub Lisas 2.

1.3. Küsimustike adressaadid

Uuringu läbiviijad saatsid kutse osalemaks küsitluses 542 adressaadile, kellest arvukama grupi moodustasid keskkonnaameti spetsialistid (152 emaili), planeerijate ühingu liikmed (90) ja mitte-tulunduslike ühingute esindajad (87). Viimastest moodustasid omakorda arvukaima grupi Eesti Keskkonnaühenduste Koja liikmed (78 emaili). Ülejäänud 329 adressaati jagunesid kohalike omavalitsuste planeeringu ja keskkonnaspetsialistide (79), keskkonnamõju hindamise ekspertide (44), arendajate (39), muude riigiametnike (32) ja keskkonnaministeeriumi ametnike (19) vahel.

Küsitluse adressaatide esialgse nimekirja pakkusid välja töö koostajad töö tellijale, kes seejärel nimekirja täiendas. Arendajate ja riigiasutuste puhul pöördui uuringu koostajatele teadaolevate inimeste poole, kes on avaliku teabe kohaselt puutunud kokku keskkonnamõju hindamisega, otse. Töö koostajad kasutasid ka organisatsioonide e-liste (nt Keskkonnamõju Hindajate Ühingu liikmete e-list; Eesti Keskkonnaorganisatsioonide Koja EKO liikmete e-list; kohalike omavalitsuste e-list, jt) või palusid juhatuse liikmel (nt Eesti Planeerijate Ühing, Eesti Vee-Ettevõtete Liit, Eesti Turbaliit, Taastuenergia Koda, Eesti Maaparandajate Selts, Loodusturismi Ühing, Põllumajandus-Kaubanduskoda, Kaubandus-Tööstuskoda, Mäetööstuse Ettevõtete Liit, Keemiatööstuse Liit, jt) või asutuse personaliosakonnal (Keskkonnaamet) edastada vastav ankeet asjaomastele töötajatele.

1.4. Fookusrühma-arutelud

Käesoleva uuringu raames korraldati viis fookusrühma-arutelu. Eraldi vestlusringe korraldati arendajate, ekspertide, kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste ning huvirühmade esindajatega.

Vestlusringi korraldamise eesmärk oli tutvustada ankeet-küsitluse esialgseid tulemusi ja saada neilt tagasisidet ja selgitusi. Uuringu läbiviijad soovisid vestlusringis osalejatelt arvamusi mõningate fookusteemade kohta nagu menetluse kestus ja selle lühendamise võimalused, koostöö asjaomaste asutustega, seisukohtade andmine ja saamine, otsustaja tegevus, eksperdi roll ja pädevus, menetluse rahastamine jt. Selline arutelu-vorm võimaldas uuringu läbiviijatel paremini mõista ja mõtestada ankeet-küsitluse tulemusi.

Fookusrühma aruteludel osales 3 kuni 12 inimest. Ühel juhul korraldati ka skaibivestlus, millest võttis osa 2 huvirühma esindajat. Osalejate nimekirjad asuvad töö lisas 3.

Fookusrühma aruteludel väljendatu põhjal võib ütelda, et osapoolte nägemuses on detailplaneeringute KSH oma probleemistikult analoogne pigem KMH kui kõrgema tasandi planeeringute ning strateegiliste planeerimisdokumentide KSHga. Allkirjeldatud järeltõlge fookusgrupi intervjuude põhjal tuleks seetõttu ka vastavalt tõlgendada – KMH süsteemi ja menetluse kohta käivaid hinnanguid võib laiendada ka detailplaneeringute menetluses läbiviidavale KSH-le.

2. Tulemused

Perioodil 26.08.-9.09.2019 laekus kokku **78 ankeeti**, millest **50 olid vastused KMH ja 28 KSH ankeedile**. Kuivõrd uuringu meetodika kohaselt võis üks inimene vastata nii KMH kui KSH ankeedile. Samuti võis üks inimene täita ära mitu KMH või KSH ankeeti siis, kui ta osaleb menetluses mitmes rollis (näiteks arendaja ja otsustaja rollis). Seega pole võimalik välja tuua vastajate (inimeste) arvu, vaid saame piirduda üksnes laekunud ankeetide ehk vastuste arvuga.

Kuivõrd küsitlus viidi läbi KMH ja KSH kohta eraldi, siis ka tulemused on esitatud eraldi KMH ja KSH kohta. Üldistused nii KMH kui KSH menetluse väljakutsete kohta nii eraldi kui koos tuuakse töö lõpus. Uuringu kokkuvõttes antakse ka hinnang nii positiivsete arengute kui kitsaskohtade olulisusele.

Ankeedid saadeti välja **542-le emailile** ja vastused laekusid järgmiselt:

Tabel 1. Küsitluse adressaadid ja vastajad oma rühma lõikes

Adressaadi rühm	Emailide arv	Vastanute arv; % adressaatidest KMH valdkonnas	Vastanute arv; % adressaatidest KSH valdkonnas
Keskkonnaministeerium	19	5; 26%	2; 10,5%
Keskkonnaamet	152	8; 5%	2; 1%
Muud riigiasutused ¹ (RaM, MeM, MKM, KaM, Maanteeamet, Põllumajandusamet, Terviseamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Muinsuskaitseamet)	32	4; 12%	2; 6%
Arendajad ja nende esindusorganisatsioonid	39	14; 36%	1; 2,5%
Keskkonnamõju hindamise eksperdid	44	12; 27%	5; 11%
Planeerijad	90	1; 1%	3; 3%
Kohalikud omavalitsused	79	5; 6%	12; 15%
Mittetulunduslikud huvirühmad	87	1; 1%	1; 1%
Kokku	542	50; 100%	28; 100%

Aktiivsemad vastajad omas rühmas olid arendajad ja nende esindusorganisatsioonid, kellest 36% vastas ankeedile. Järgnesid keskkonnamõju hindamise eksperdid, kelle vastajate protsent oli 27. Ka keskkonnaministeeriumi ametnikest ligi kolmandik (26%) vastas ankeedile (Tabel 1).

Kõigi vastuste lõikes laekus KMH valdkonnas enim vastuseid arendajatelt (28% kõigist vastustest) ja KSH valdkonnas kohalike omavalitsuste ametnikelt (43%) (Tabel 2).

¹ RaM- Rahandusministeerium; MeM- Maaeluministeerium; MKM - Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium; KaM - Kaitseministeerium; TTJA - Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

Tabel 2. Küsitluse adressaadid ja vastajad vastuste lõikes

Adressaadi rühm	Emailide arv	Vastuste arv; % vastustest KMH valdkonnas	Vastuste arv; % vastustest KSH valdkonnas
Keskkonnaministeerium	19	5; 10%	2; 7%
Keskkonnaamet	152	8; 16%	2; 7%
Muud riigiasutused ² (RaM, MeM, MKM, KaM, Maanteeamet, Põllumajandusamet, Terviseamet, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Muinsuskaitseamet)	32	4; 8%	2; 7%
Arendajad ja nende esindusorganisatsioonid	39	14; 28%	1; 3,5%
Keskkonnamõju hindamise eksperdid	44	12; 24%	5; 18%
Planeerijad	90	1; 2%	3; 11%
Kohalikud omavalitsused	79	5; 10%	12; 43%
Mittetulunduslikud huvirühmad	87	1; 2%	1; 3,5%
Kokku	542	50; 100%	28; 100%

Kui koondada vastanute rühmi, näiteks ühte rühma kõik riigiametnikud, eraldi KOV ametnikud, arendajad, eksperdid, huvirühmad ja muu rühm (planeerijad), siis jagunesid vastused järgmiselt:

Tabel 3. Vastajate rühmad KMH ja KSH valdkonnas

Vastajate rühm	Vastuste arv KMH valdkonnas	Vastuste arv KSH valdkonnas
Arendajad	14	1
Experdid	12	5
Riigiametnikud	17	6
KOV ametnikud	5	12
Huvirühmade esindajad	1	1
Muu	1	3
Kokku	50	28

² RaM - Rahandusministeerium; MeM - Maaeluministeerium; MKM - Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium; KaM - Kaitseministeerium; TTJA - Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

2.1. KMH

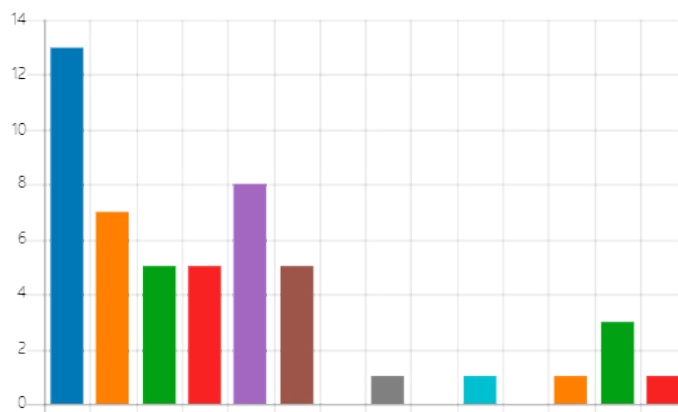
Vastuseid KMH ankeedile laekus 50.

2.1.1. Vastajate profiil

Vastajate hulgas olid enim esindatud arendajad (14 ankeeti), kelle vastamise osatähtsus kõigist KMH valdkonna vastustest moodustas 28% (Tabel 2). Aktiivsemad vastajad olid ka keskkonnamõju hindamise eksperdid 12 ankeediga (24% valdkonna vastustest). Keskkonnaametilt, kes on keskkonnalubade menetleja ja keskkonnamõju hindamise menetluses pädev asutus, laekus 8 ankeeti ja kohalike omavalitsuse ametnikelt 5 ankeeti. Kohalike omavalitsuste (KOV) ametnike suhteliselt tagasihoidlik osalemine KMH valdkonna ankeetküsitluses on mõistetav, kuna KOVid tegelevad peamiselt planeeringute ja nende alusel ehituslubade menetlusega ehk tavapärasem on neile KSH menetlus. Keskkonnamõju hindamise ekspertide (nii litsentseeritud kui litsentseerimata ekspertide) suurem osalus oli KMH valdkonna ankeedile vastamisel (Tabel 2; Joonis 1).

1. Esindan sellele küsimustikule vastates keskkonnamõju hindamise osapoolt (keda?) NB! Kui osalete KMH menetluses erinevates rollides, siis palun täitke iga rolli kohta eraldi küsimustik, et uuringu läbiviijad saaksid teie vastuseid seostada kindla rolliga.

● Arendaja tegevus	13
● KMH litsentseeritud ekspert	7
● Litsentseerimata ekspert	5
● Keskkonnaministeeriumi ametnik	5
● Keskkonnaameti ametnik	8
● KOV ametnik	5
● Rahandusministeeriumi ametnik	0
● Majandus- ja komm.minis. ametnik	1
● Maaeluministeeriumi ametnik	0
● Tootjate katusorganisatsiooni esindaja	1
● Keskkonnaorganisatsiooni esindaja	0
● Kogukonna/asumi organisats. esindaja	1
● Muu riigiasutuse ametnik	3
● Muu roll	1

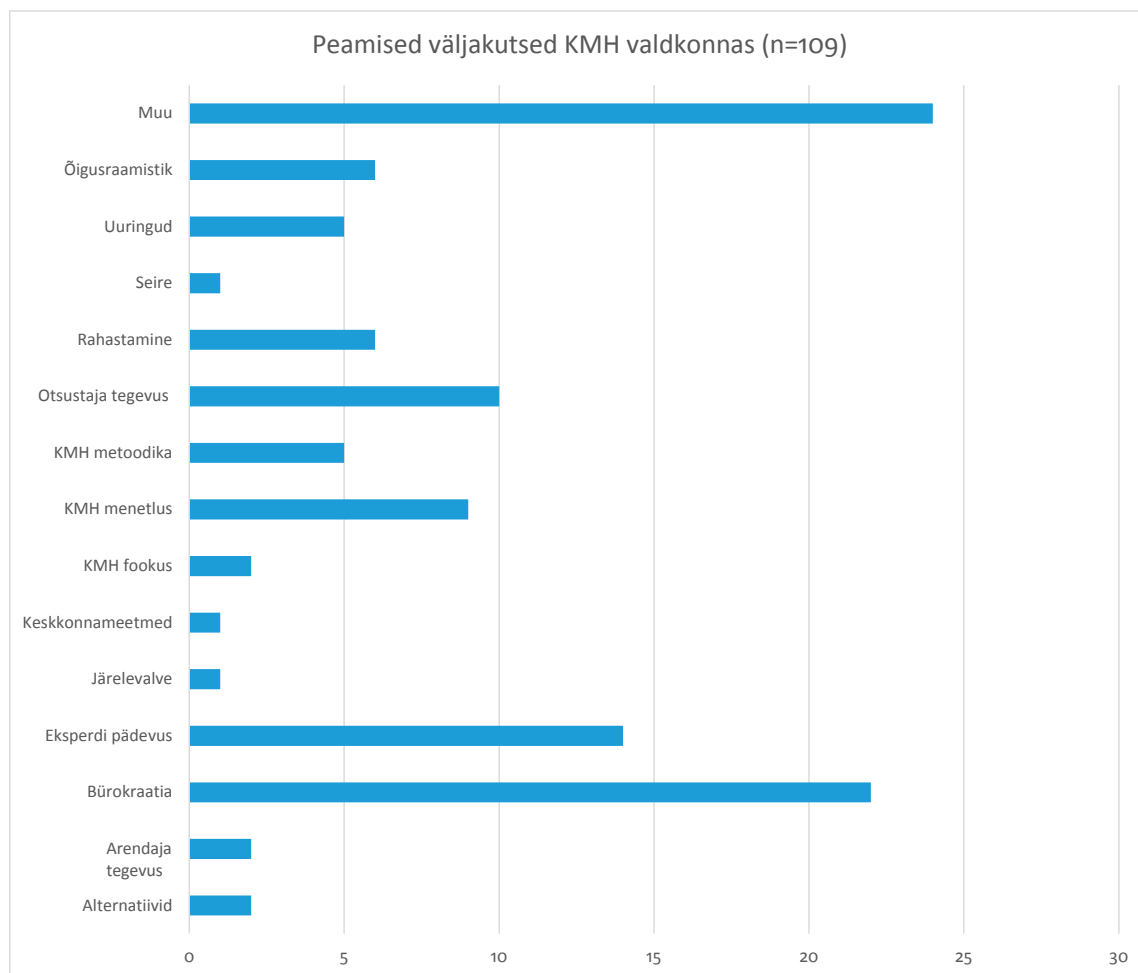

Joonis 1. KMH valdkonnas vastanute profiil töökohtade lõikes.

2.1.2. KMH menetlus ja selle peamised kitsaskohad

Ankeedis paluti vastajatel tuua esile nende arvates täna KMH menetlusega seotud 3 kõige olulisemat teemat-probleemi. See oli avatud vastusega küsimus, kuhu vastajad said ise kirjeldada oma sõnadega ja järjekorras kuni kolm probleemi-teemat. Enamus vastajaid ka seda võimalust kasutas (joonis 2).

Kõigist vastustest joonistusid välja kolme peamise kitsaskohana KMH menetlus, eksperdi tegevus ja otsustaja tegevus. Neljanda grupi väljakutseid moodustasid erinevad aspektid, mida ei saanud laherdada teiste teemade alla ja seetõttu koondati need eraldi kategooriasse "Muu".

Joonis 2. KMH väljakutsed teemade kaupa, vastuste arv.

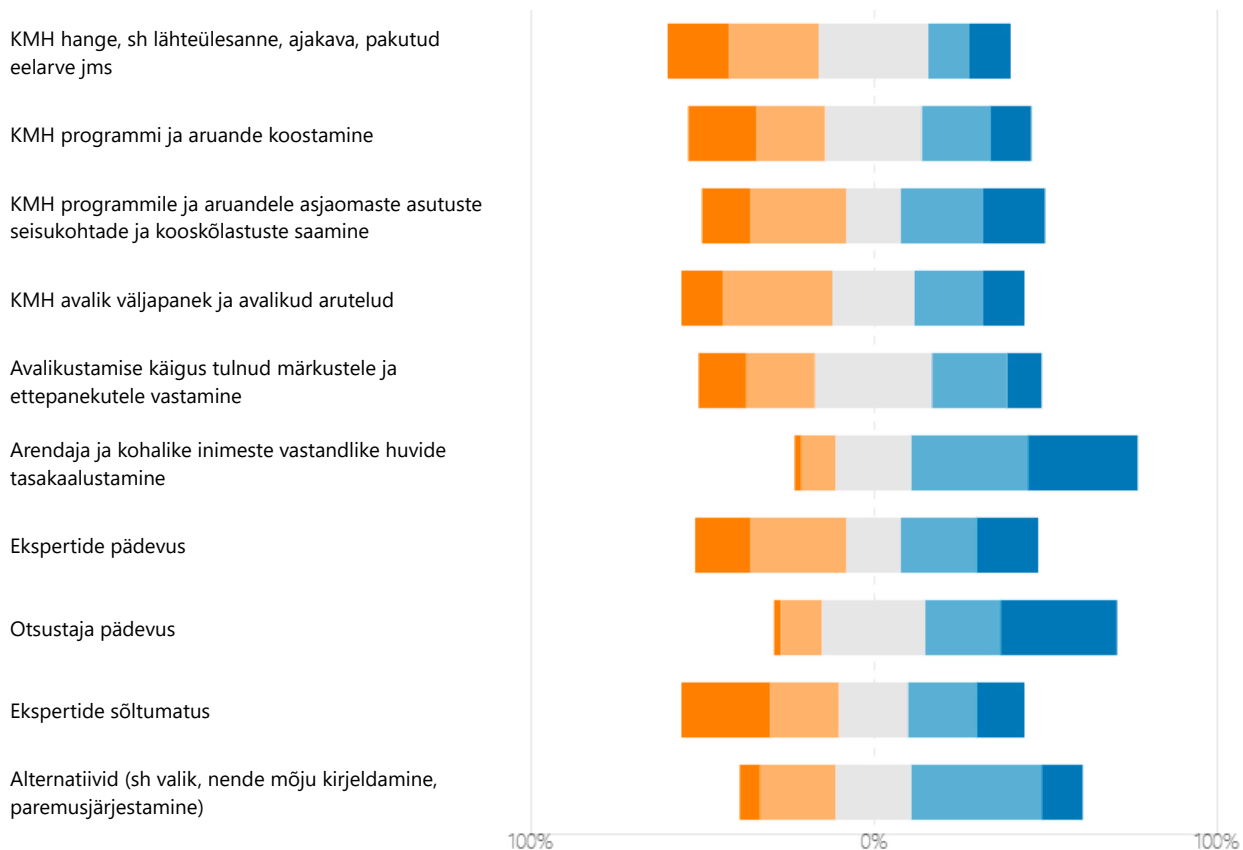
KMH menetluse puhul toodi välja, et menetlus võtab palju aega, on paindumatu ja seetõttu ebaefektiivne. Eksperdi tegevuse puhul kritiseeriti KMH aruannete kvaliteeti, et palju on kiirustamist ja pealiskaudsust, et aruannetes kohtab liiga tihti ebavajalikku või liiga üldist teavet, aga mõjuanalüüsist oodatakse rohkem sisu ja konkreetsust ning järelduste põhjendusi. Otsustaja tegevuse puhul peeti probleemiks otsustamisega venitamist, ametnike liiga sagedast vahetumist ja poliitilist kallutatust ning vähest arvestamist kohalike inimeste huvidega, pigem arendaja huvide eelistamist.

Eraldi küsimuse kaudu (KMH valdkonnas küsimustiku küsimus nr 4) uuriti, et milline KMH menetluse aspekt on vastaja arvates kõige probleemsem (joonis 3).

Vastajate arvates on kõige keerulisem arendaja ja kohalike inimeste **vastandlike huvide tasakaalustamine**. Seda aspekti pidasid suureks probleemiks enamus vastajatest. Kui arendaja kui otsustaja panevad selle ülesande peamiselt eksperdi õlule, siis eksperdid leiavad, et väärtuspõhiseid konflikte peaks lahendama pigem arendaja koostöös otsustajaga. Fookusrühma arutelul tõdesid eksperdid, et kohalik omavalitsus ei julge vastuolulistes situatsioonides otsustada, lükkab ebamugavad otsused pigem edasi ja nii võivad menetlused jääda venima aastateks (vt ptk 2.2.2. KMH kestus). Kuigi kõrvaltvaatajale võib näida, et riigi keskkonnaamet, kes otsustab keskkonnalubade andmise üle, saab erinevalt kohalikust omavalitsusest tugineda vaid õigusaktides toodud piirväärtustele ja normidele, siis tegelikkuses tuleb ka keskkonnaametil langetada väärtuspõhiseid otsuseid (eriti looduskaitsevaldkonnas, sh näiteks paisude eemaldamine, kalapääsude rajamine versus väljakujunenud puhkealade, sh ujumiskohtade säilimine; või piirangud joogiveeammutamisele versus elamuarenduse lubamine) ja need ei pruugi meeldida ei kohalikule omavalitsusele ega kohalikule kogukonnale. Esineb ka vastupidiseid juhtumeid, kus näiteks keskkonnaamet ei näe loaandmises juriidilisi probleeme (kavandatava tegevuse mõjud jäävad normide piiresse), samas aga kohalik omavalitsus leiab, kohaliku kogukonna hinnangule tuginedes, et nad ei saa plaanitud tegevusega nõustuda. Riigikohus

4. Milline KMH menetluse aspekt on teie arvates kõige probleemsem? Hinnake igat aspekti skaalal 0-4 (0- probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Joonis 3. KMH menetluse kõige vähem- ja kõige probleemsemad aspektid.

andis hiljuti hinnangu sellele, kas kohalikul omavalitsusel on kohalike elanike huvide kaitseks õigus keelduda andmast nõusolekut näiteks maavara kaevandamise loale.³ Riigikohtu halduskolleegium leidis, et keeldumine oli õiguspärane, kuna kohalik omavalitsus soovis enne loa väljaandmist veenduda, et joogivee kättesaadavus ja kvaliteet ei halvene.

Otsustaja tegevusest, mida peeti vastajate arvates probleemiks nr 2, on lähemalt juttu ka ptk-des 2.1.5 ja 2.1.10. Kolmanda aspektina nimetasid vastajad enim **alternatiivide valikut**, nende mõju hindamist ja paremusjärjestamist. Alternatiividega seonduvast on pikemalt juttu peatükis 2.1.6.

Pakutud aspektidest pidasid vastajad **kõige vähem probleemsemateks KMH ekspertide sõltumatust**. Ehk teisisõnu - KMH ekspertide kallutatusega ei ole suuri probleeme. Vähem probleeme nähti ka **avalike arutelude korraldamises**. Ka fookusrühmade aruteludest kumas läbi osalejate tõdemus, et avalikustamine ja avalike arutelude läbiviimine kuulub loomuliku osana otsustamisprotsessi juurde ja ületamatuid probleeme see ei tekita. Pigem oli vestlusingides juttu sellest, et avalikud arutelud on 'kolinud' sotsiaalmeediasse (Facebook, Twitter), kus erinevalt avalikest koosolekutest, kuhu tuleb enamasti kohale väike arv asjaosalisi (minimaalselt arendaja, ekspert ja loa andja), võib sotsiaalmeedias toimuda vägagi elav arutelu kavandatava tegevuse üle. Kohalike omavalitsuste esindajad märkisid vestlusingis, et paljudel juhtudel isegi eeldatakse, et valla/linna ametnikud loevad neid postitusi, osalevad aruteludes ja võtavad seal tehtud ettepanekud otsustamisel arvesse. Valla- ja linnaametnikud tunnistasid, et kohalikud elanikud hoiavad arendustegevustel järjest aktiivsemalt silma peal ja uutest tegevustest teadasaamisel käivitatakse koheselt arutelud sotsiaalmeedias, kus ollakse avatumad kui avalikel koosolekutel. Kohalike omavalitsuste

³ <https://rikos.rik.ee/?asjaNr=3-17-796/39>

esindajad märkisid, et neil puudub samas võimekus valla või linna arendusprojekte käsitletavates sotsiaalmeedia kogukondades püsivalt osaleda ja vestlusi juhtida. Küll aga pakuti välja, et omavalitsuse enda Facebooki lehel võiks kindlal kuupäeval ja kellaajal anda inimestele võimaluse esitada ametnikele küsimusi ja teha ettepanekuid, mida saaks käsitleda täiendusena avalikule arutelule, mitte küll seda asendades. Ka huvirühmade vestlusringis pooldati taolise võimaluse pakkumist, kuid samas nenditi, et kui soovitakse ametlikku vastust oma ettepanekutele, siis kirjalik suhtlemine tagab vastuse kindlamini kui sotsiaalmeedias suhtlemine või suuline küsimus avalikul koosolekul.

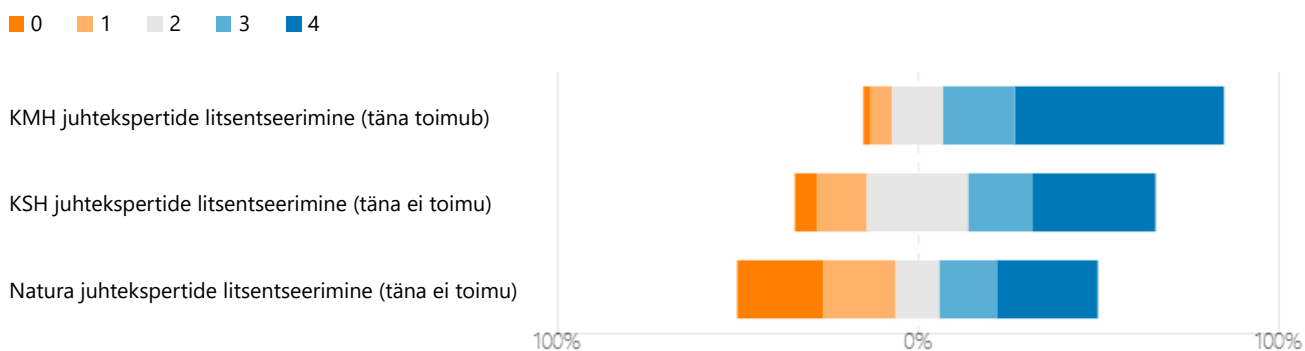
2.1.3. KMH roll keskkonnamõju ennetamisel

KMH rollist keskkonnamõju ennetamisel oli juttu fookusrühmade aruteludel. Aruteludest osavõtjad tunnistasid, et **KMH-l on vaatamata menetluse keerukusele ja ajakulule oluline roll negatiivse keskkonnamõju prognoosimisel ja ennetamisel**. Samas märgitakse, et KMH panus sõltub paljudest komponentidest, eeskätt peetakse tähtsaks eksperdi rolli. Eksperti tegevusest ja pädevusest sõltub mõju-uuringute sisukus ja keskkonnameetmete rakendatavus, märkisid asjaosalised. Tähtsuselt teisele kohale asetatakse koostöö riigiasutuste ja kohalike omavalitsustega. Et keskkonnamõju hindamise kvaliteet sõltub ka sellest, kui palju asjaomased asutused panustavad KMH programmi ja aruandesse sisuliselt. Nii arendajad, eksperdid kui huvirühmad ootavad seisukohtade andjatel süvenemist kavandatava tegevusega kaasnevatesse võimalikesse mõjudesse ja nende hindamise metoodikasse kohe menetluse alguses ehk KMH programmi etapis. Arutelu käigus viidati, et pahatihti süvenetakse mõjudesse alles KMH aruande etapis. Teisalt jälle toodi esile sedagi, et pigem on KMH aruanded liiga "leebed" ja riske pigem alahinnatakse.

2.1.4. KMH ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus

Ekspertide pädevusnõuded

6. Kui oluliseks peate KMH ekspertide litsentseerimist? Skaalal 0-4 (0 - see ei ole üldse oluline; 4 - see on väga oluline)

Joonis 4. KMH ja KSH ning Natura hindamise juhteksperti litsentseerimise olulisus vastajate hulgas KMH valdkonnas.

Veebiküsitluse tulemuste põhjal **peeti KMH ekspertide litsentseerimist kui nende pädevuse garantiid väga oluliseks**. Vaid üks KMH teemalisele küsitlusele vastanutest leidis, et see ei ole üldse oluline (hinne - 0), veel kolm vastanut andsid hinnanguks 1 palli. KSH teemalisele küsitlusele vastanud toetasid samuti ülekaalukalt KMH juhtekspertide litsentseerimise olulisust, kuigi vastanuid, kes leidsid, et litsentseerimine pole üldse oluline, oli oluliselt rohkem (4 vastanut andsid hindeks 0 – pole üldse oluline, samas ei andnud hinnet 1 ükski vastanutest). Litsentseerimist oluliseks pidanud vastanud põhjendasid oma seisukohta enamasti sellega, et süsteem tagab pädevate ekspertide esiletoomise, korrastab ekspertide turgu ning aitab motiveerida eksperte tööde sisulist kvaliteeti kõrgena hoidma. Litsentseerimist vähe oluliseks pidanud vastajad leidsid oma hinnanguid põhjendades, et litsentseerimine üksi ei taga kvaliteetselt tööd, viimane sõltub eksperti suhtumisest. Samuti leidis üks vastajatest, et juhteksperti töö sisu on eelkõige meeskonna juhtimine ja menetlusnõuetest kinnipidamine, mis ei vaja litsentseerimist.

Fookusgrupi intervjuudes leiti erinevate huvirühmade poolt samuti, et KMH juhtekspertide litsentseerimine on üldiselt mõistlik, kuna see annab töö tellijale ja otsustajale teatava kvaliteedigarantii. Litsentseerimiseta oleks küll võimalikke eksperte rohkem, ent eksperte keerulisem valida ning töö kvaliteediga probleeme enam. Samuti leiti,

et litsentsi uuendamine (kehtivuse pikendamine), mis ei kujuta endast vaid formaalset protsessi, vaid mille käigus hinnatakse eksperdi ja tema töö kvaliteeti ka sisuliselt, suurendab juhteksperdi vastutust ning motiveerib seeläbi neid koostama pädevat ekspertrühma ning tagama töö kvaliteeti.

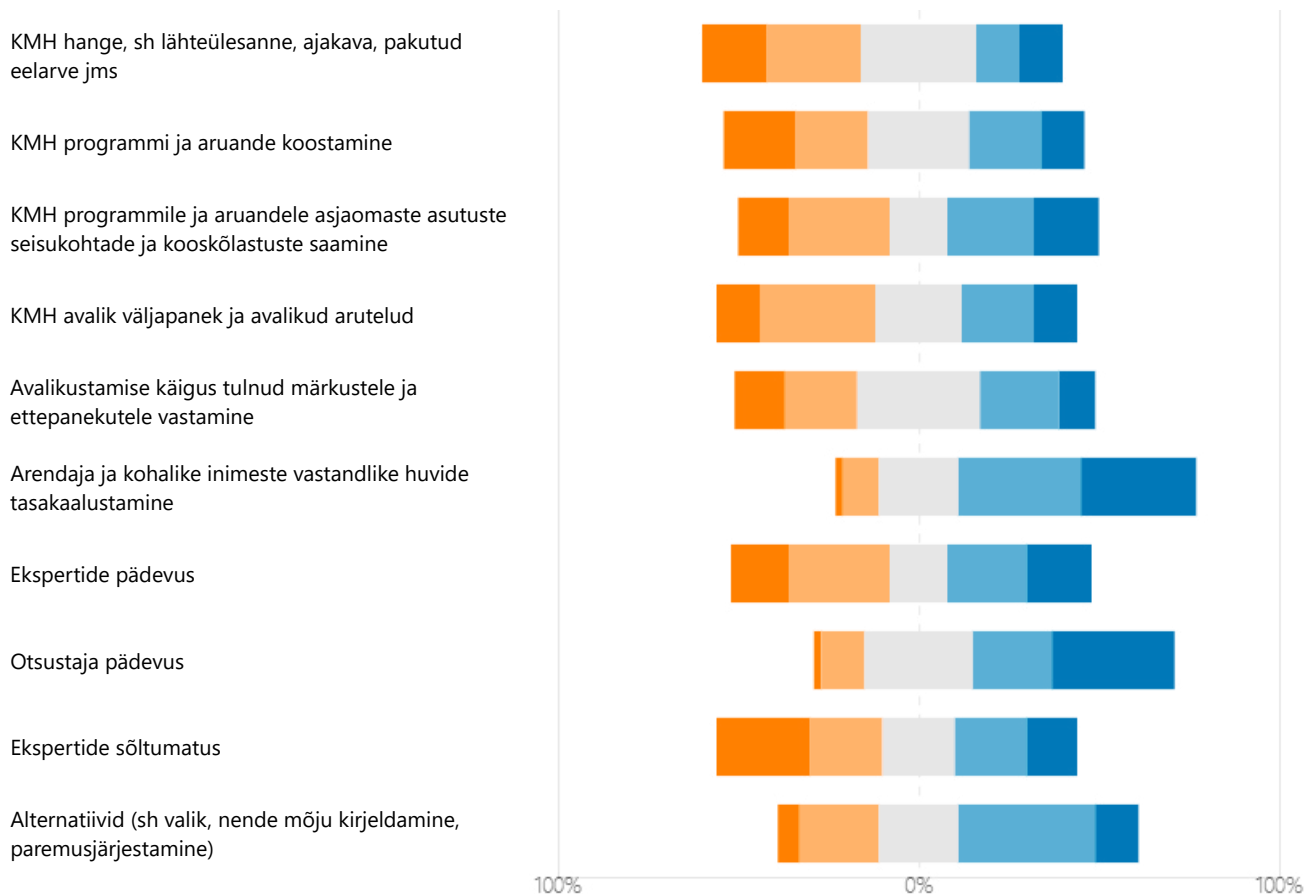
Veebiküsitluses küsiti vastajatelt ka selle kohta, milliseid konkreetseid pädevusnõudeid KMH juhteksperdile võiks leevendada või rangemaks muuta. Vastanud, kes nägid vajadust/võimalust nõudeid rangemaks muuta, tegid ettepanekuid eelkõige sisulise kompetentsi (hindamise meetodid, erialane/valdkondlik pädevus) osas täiendavate nõuete seadmiseks. Samas oli selliseid vastajaid vähem - **suurem osa vastanutest pidas kas tänaseid nõudeid piisavateks või ei osanud pakkuda, milliseid nõudeid karmistada. Nõuete leevendamise võimalusi nähti ennekõike seoses nõutava kogemusega**, st KeHJS § 15 lg-s 8 sätestatud nõudega, et litsentsi kehtivuse ajal peab juhteksperit olema juhtinud vähemalt nelja KMHd või detailplaneeringu KSHd. Samuti toodi kolmel juhul esile **juhtimiskoolituse** nõuet kui ülemäärast.

Fookusgrupi intervjuudes toodi erinevate osapoolte poolt esile, et ennekõike just litsentsi pikendamiseks nõutava kogemuse olemasolu on toonud kaasa litsentseeritud juhteksperdide arvu olulise vähenemise. Olukorras, kus KMH-sid algatatakse üha vähem ning KMH-de kestus võib eksperdist sõltumatutel põhjustel osutada vägagi pikaks, on selle nõude täitmine üha keerulisem. Eraldi murekohana toodi välja võimalikku soolist diskrimineerimist. Kuna KMH juhteksperdi kogemuse nõue ei arvesta vanemapuhkuse võimalusega, võivad mõned eksperdid seetõttu oma litsentsist ilma jääda või sattuda tõsisesse raskustesse nõuete täitmisel. KMH ja KSH ekspertide fookusgrupis toodi esile ka juhtimiskoolituse nõuet kui ebamõistlikku ja tülikat formaalsust, mis ei anna tööde sisulisele kvaliteedile palju juurde.

Ekspertide pädevus

4. Milline KMH menetluse aspekt on teie arvates kõige probleemsem? Hinnake igat aspekti skaalal 0-4 (0- probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

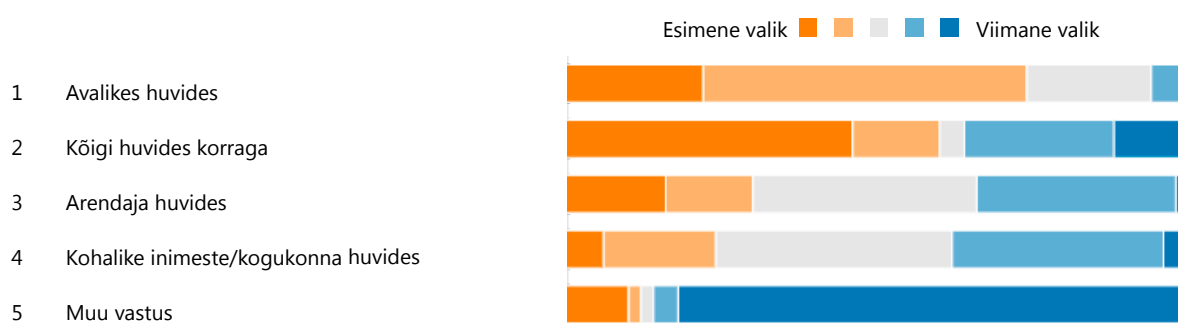
Joonis 5. Kõige probleemsem aspekt KMH menetluses.

Veebiküsitluse tulemuste põhjal võib **hinnanguid KMH ekspertide pädevusele pidada polariseerunuteks**. 8 vastanut ei pidanud seda üldse probleemiks, 9 vastanut aga suureks probleemiks. Suureks probleemiks pidanute hulgas olid enamuses ametnikud (5 vastanut), probleemi ekspertide pädevuses ei näinud eelkõige eksperdid ise ning arendajad (7 vastanut 8-st). Ekspertide pädevustega seotud väljakutseid nimetati ka 3 suurima probleemi hulgas - enamasti olid etteheited seotud töö kvaliteediga üldisemalt või konkreetsemalt hinnangute täpsuse ja põhjalikkusega. Fookusgruppides ekspertide (eba)pädevust keskkonnamõtjude hindamisel siiski suurema teemana ei tõstatud, mistõttu võib järeldada, et selle näol ei ole tegemist ühega suurimatest probleemidest tänases KMH süsteemis. Küll toodi ühe keskkonnaühenduse esindaja poolt välja, et negatiivsete sotsiaalsete mõjude hindamisel on ekspertidel palju arenguruumi.

Ekspertide roll ja sõltumatus

Võrreldes ekspertide pädevusega, peeti KMH ekspertide sõltumatust veebiküsitluse tulemuste põhjal vähem oluliseks probleemiks. Probleemina nägid seda ennekõike ametnikud (17-st vastanust, kes andsid sellele küsimusele 3 v 4 palli, olid 11 kas riigi või KOV ametnikud).

24. Kelle huvides eelkõige peaks KMH ekspert töötama? (eelisjärjestage oma valikud noolte abil)

Joonis 6. Kelle huvides peaks KMH ekspert töötama.

Mõnevõrra **vastuoluliseks saab pidada veebiküsitluse tulemusi osas, mis puudutab KMH eksperdi rolli** (kelle huvides peab ekspert tegutsema). Valdavalt leiti, et KMH ekspert peab tegutsema kas avalikes huvides või kõigi huvides korraga. Samas on nii EL KMH direktiivi kui siseriikliku õiguse kohaselt eksperdi rolliks eelkõige olla arendaja nõustaja.

Fookusgrupi intervjuude põhjal võib järeldada, et **erinevatel KMH osapooltel on erinevad vaated eksperdi rolli osas**. KOVide ja riigiametnike puhul toodi välja, et ekspert võiks olla rohkem arendajast sõltumatu ning näha n-ö "suurt pilti" (mis seondub ka alternatiivide valiku ja käsitlemisega, vt lähemalt p 2.1.6). Seevastu eksperdid ja arendajad leidsid, et ekspert tegutseb ja peabki tegutsema ennekõike arendaja huvides, olles viimase konsultandiks. Viimane ei tähenda, et ekspert oleks rangelt seotud arendaja esialgse tegevusplaani ja visiooniga; ekspert võiks anda arendajale sisulist nõu, kuidas oma arendustegevust paremini ellu viia. Peaasjalikult on eksperdi ülesandeks aga aidata arendajal välja selgitada, kuidas oma plaane oleks võimalik ellu viia. Keskkonnaühenduste jt huvirühmade esindajad leidsid, et igal juhul oleks vaja selgust eksperdi rolli osas - tänane olukord mõjub eksitavalt.

Vaidlusi ei olnud fookusgrupi intervjuudel osalenute vahel selles, et **sõltumata rollist peaks ekspert olema objektiivne** ning andma oma teadmiste ja kogemuste põhjal tõeale vastavaid hinnanguid.

2.1.5. Otsustajate tegevus

Otsustajate tegevust ning nende pädevust peeti üheks KMH menetluse suurimaks väljakutseks, ootuspäraselt olid selles osas enam kriitilised arendajad ja eksperdid (18 28-st neisse rühmadesse kuulunud vastanust hindasid seda 3 v 4 palli vääriliseks probleemiks) (joonis 2).

Otsustajate pädevusega seonduvad ka küsimused KMH eelhinnangu ja KMH menetluse jõukohasusest otsustajale.

Keskmiseks hindeks KMH eelhinnangu osas (arvestatud vastanuid, kes oskasid hinnangu anda) **oli 3,03** ehk arvamused jagunesid suhteliselt pooleks. Eelkõige pidasid vastanud probleemseks KMH eelhinnanguid, mille koostavad KOVid - sageli leiti, et pädevaks ja sisukaks eelhinnanguks puuduvad KOVi ametnikel vajalikud teadmised ja kogemus.

Veebiküsitlusele vastanute hinnangud **otsustajate suutlikusele KMH menetlust kui tervikut läbi viia** olid optimistlikumad kui KMH eelhinnangu osas - **keskmine hinne** nende puhul, kes oskasid seda anda, **oli 3,23**. Taaskord toodi vastustes esile jõukohasuse seost kogemuse ja teadmistega - mida rohkem neid otsustajatel on, seda jõukohasem ja kvaliteetsem on menetluse läbiviimine. Sellest tulenevalt nähti suurimaid erinevusi ühelt poolt Keskkonnaameti suutlikkuse ja teiselt poolt KOVide ja teiste riigiametite vahel.

Fookusgrupi intervjuudes rõhutati samuti, et otsustajate suutlikkus oma rolli täita erineb märgatavalt. Universaalse kitsaskohana nähti otsustajate vähest valdkondlikku pädevust, mis ei võimalda sisuliselt hinnata KMH aruande ning sellele laekunud arvamuste sisu. Viimane võib intervjeeritute hinnangul olla tingitud kas vähesest kogemuspagasist (KOVide puhul) või ka suurest personali volavusest (KeA puhul).

2.1.6. Alternatiivsed lahendused (reaalsed alternatiivsed võimalused)

Alternatiivide kaalumine on keskkonnamõju hindamisel keskne teema. KMH peab välja pakkuma lahendused, mis ühelt poolt võimaldavad arendajal ellu viia oma kavatsusi (projekti), teisalt hoidma ära keskkonnakahju. Alternatiivide kaalumise praktikas on levinud lähenemine, et null-alternatiiviks on selline olukord, mis jätkab tänast olukorda ja võtab arvesse juba sõlmitud kokkuleppeid (millest kõik ei pruugi olla veel elluviidud) ja ülejäänud lahendusvariandid, mis pakuvad sellele alternatiive. KeHJS peavad alternatiivid olema reaalsed, ehk arendaja poolt ka ellurakendatavad ja seda nii praktilisest küljest kui finantsiliselt.

Küsimusele, milline KMH aspekt on vastaja arvates kõige probleemsem (KMH küsimustiku küsimus nr 4), platseerus alternatiividega seonduv nagu alternatiivide valik, nende mõju kirjeldamine ja paremusjärjestamine kolmandale kohale pärast arendaja ja kohalike inimeste huvide tasakaalustamist ja otsustaja tegevust. Fookusrühma aruteludel leidsid eksperdid ja huvirühmade esindajad, et **alternatiivide väljapakkumine piirdub enamasti arendaja kavatsuse ja tänase olukorra võrdlemisega**. Huvirühmade arvates ei peaks tänase olukorra jätkumist tingimata halvaks lahenduseks pidama. Alati pole mingi ala kasutusele võtmine (roheala või arendamata ala muutmine teemaaks või elamumaaks) parem kui tänane olukord. Ka KOVide esindajad märkisid, et kui arendaja lähtub vaid iseenda nägemusest ja ärihuvidest, siis peaks ekspert vaatama laiemat pilti. Ekspertid vaataksid heameelega laiemat pilti, aga ootaksid selleks tuge pigem otsustajalt.

21. Alternatiivide olulisus KMH-s, skaalal 0-4 (0 - alternatiivid pole üldse olulised, 4 - väga olulised)

0 1 2 3 4

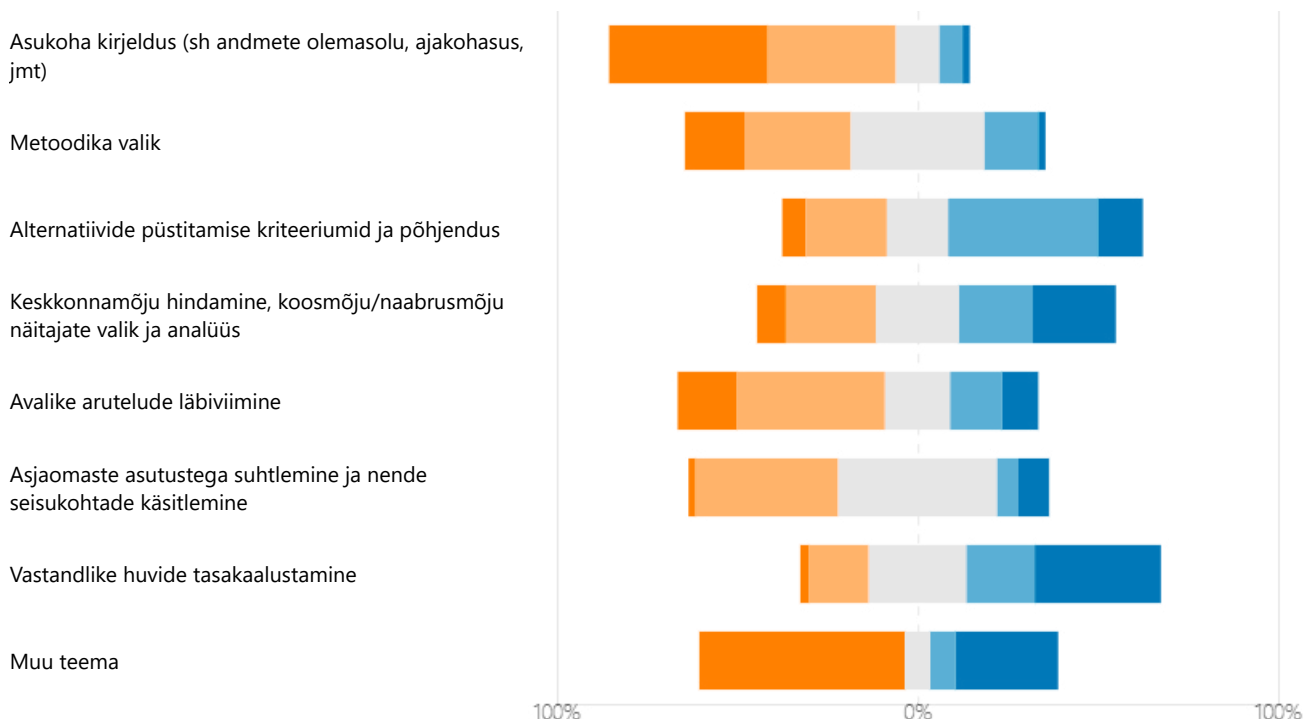
Joonis 7. Alternatiivide olulisus KMH valdkonnas vastanute hulgas.

2.1.7. KMH programmiga seotud väljakutsed

Vestlusringides tõdeti, et olgugi, et KMH menetlus on keeruline ja aegavõttev, siis KMH programmist (ja sellega seotud tegevustest) loobumine ei oleks õige tee selle väljakutsega tegelemiseks. KMH programmis näevad kõik KMH menetluse osapooled olulist dokumenti, mille peamine väärtus seisneb mõjuhindamise ulatuse ja sügavuse määramises ning kogu hindamise metoodika paika panemises ja selle info kommunikeerimises nii asjaosalistele kui avalikkusele. KMH programm raamistab kogu kavandatava tegevuse mõju hindamist ja annab selge sõnumi, millega hakatakse tegelema, väidavad asjaosalised. Enamiku ankeet-küsitlusele vastajate arvates ei ole raskusi kavandatava tegevuse asukoha kirjeldamisega, on piisavalt ajakohaseid alusandmeid (joonis 8). Samas ekspertide vestlusringis toodi esile, et **alusandmete olemasolu, piisavus ja kvaliteet on varieeruvad**, kesisemad on andmed näiteks merekeskkonna ja loodusväärtuste (sh Natura elupaikade ja liikide) kohta. Ka sobiva hindamismetoodika valikul olulisi probleeme ei nähta, kuigi teisalt pidasid vastajad keerukaks mõjuhindamise mõõdikute valikut. Samuti ei kujuta avalike arutelude läbiviimine KMH programmi üle probleeme, arvas enamus vastajaid. Küll aga selgub kohalike elanike ja avalikkuse arvamus kavandatava tegevuse kohta enamasti siiski alles KMH aruande etapis. Seepärast hinnati **vastandlike huvide tasakaalustamist KMH programmi etapis, enne huvide selgumist, probleemseks** (joonis 8).

14. Kuidas hindate KMH programmi järgnevate osade/aspektide probleemsust? Skaalal 0-4 (0 - probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Joonis 8. Vastajate hinnang KMH programmiga seotud aspektide probleemsusele.

2.1.8. KMH aruandega seotud väljakutsed

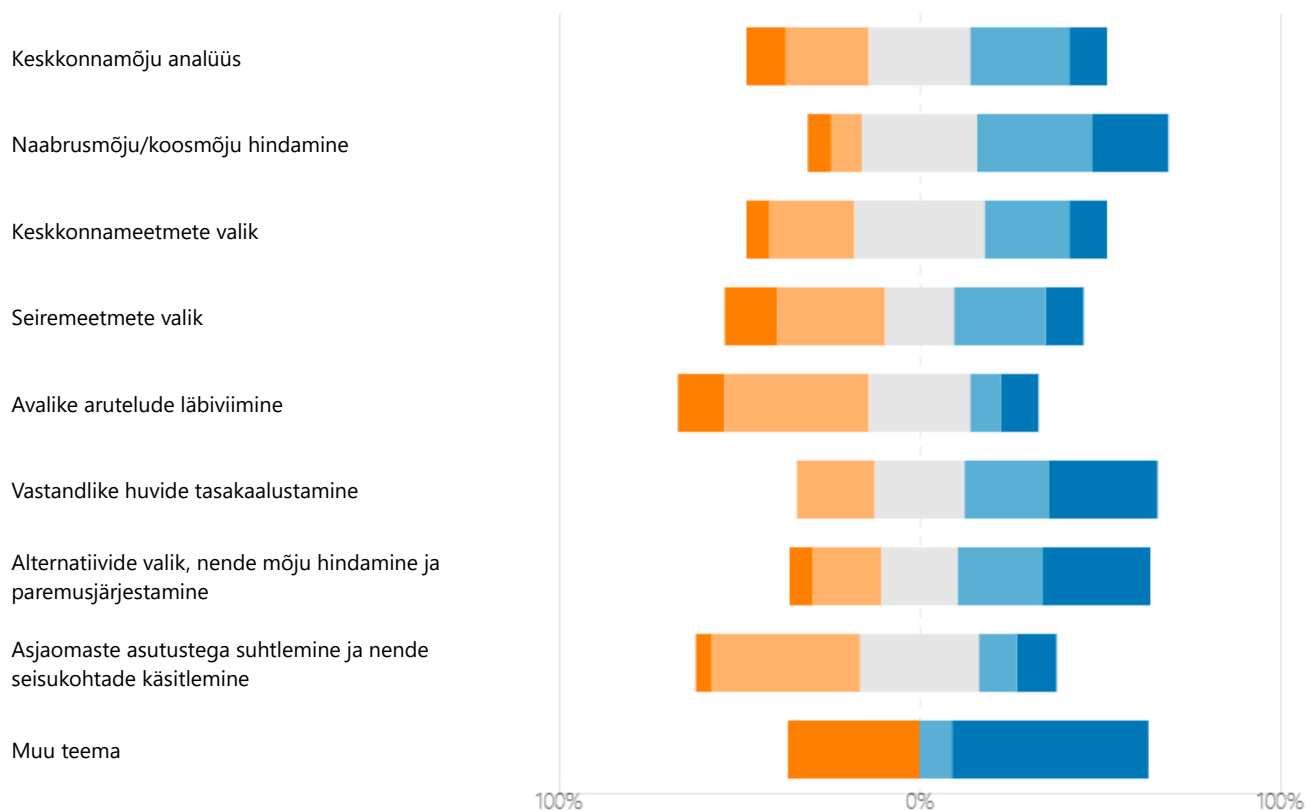
KMH aruande koostamisega seotud väljakutsetest peeti ankeetküsitlusele vastanute poolt kõige olulisemateks alternatiivide valikut, nende mõju hindamist ja paremusjärjestust, vastandlike huvide tasakaalustamist ning naabus-/koosmõju hindamist.

Fookusgruupiintervjuul ekspertidega selgus, et **alternatiivide valiku** ning **vastandlike huvide tasakaalustamisega** seotud probleemid tulenevad eelkõige erinevast arusaamast selles osas, milline on eksperdi roll (vt selle kohta lähemalt 2.1.4). KMH puhul peaksid alternatiivid olema realistlikud, mistõttu on nende hulk piiratud konkreetse adendaja soovidega. Vastandlike huvide tasakaalustamise osas lahknevad fookusgruppides esindatud isikute hinnangud sellele, kas ja kuivõrd see peaks olema üldse KMH menetluse ülesandeks - see selgitab uuringute koostajate hinnangul ka seda, miks peetakse seda üheks kõige probleemsemaks aspektiks.

Kumulatiivsete mõjude hindamise kui väljakutse osas erinesid märkimisväärselt ankeetküsitlusele vastanud ekspertide ning ametnike vaated. Kui ametnike hinnangul on tegemist märkimisväärse probleemiga, siis ekspertide hinnangul ei ole tegemist kuigivõrd suure väljakutsega. Fookusgruupi intervjuul rõhutasid eksperdid, et olemasolevate tegevuste kumulatiivne mõju peaks peegelduma keskkonna kvaliteedis. Viimase kohta on aga sageli kahetsusväärselt vähe süstemaatiliselt kogutud andmeid, millele saaks tugineda. Seetõttu on eksperdid sunnitud sageli ka ise täiendavaid andmeid KMH raames koguma.

16. Kuidas hindate KMH aruande järgmiste osade/aspektide probleemsust. Skaalal 0-4 (0 - probleemi pole, 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Joonis 9. KMH aruande osadega/aspektide probleemsus.

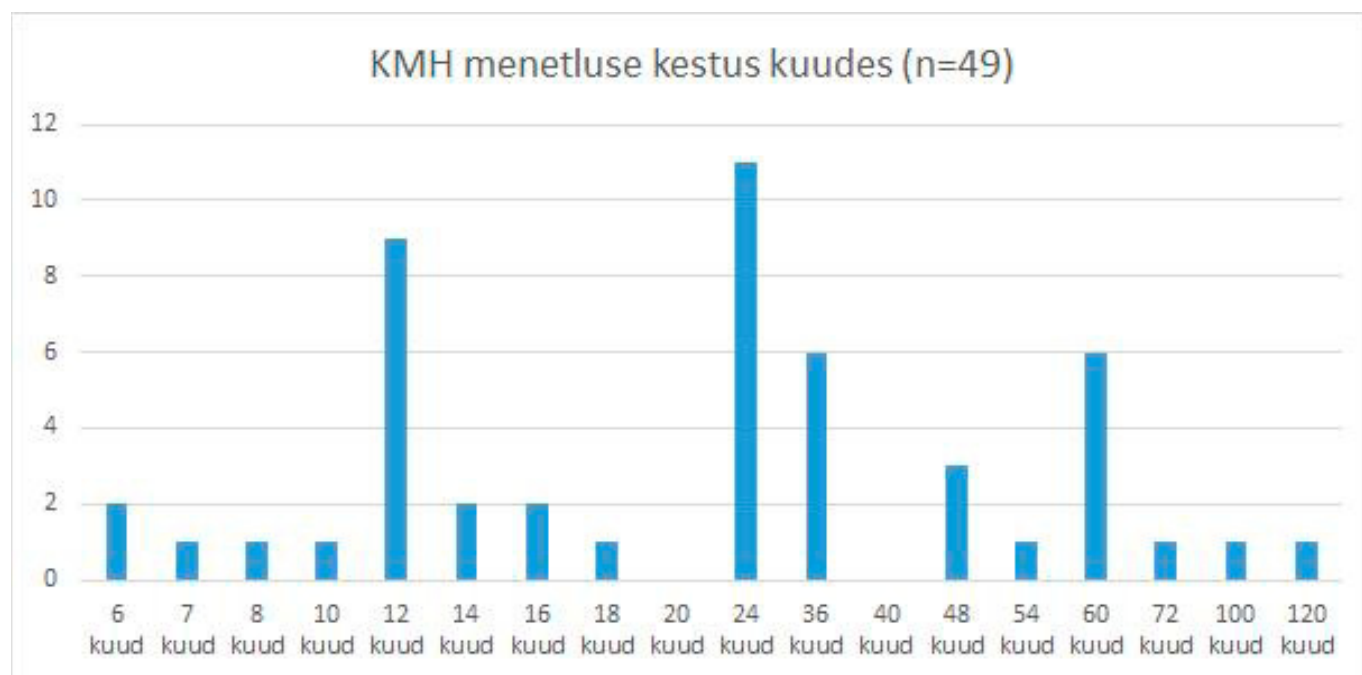
2.1.9. KMH maksumus

Ankeet-küsitluses uuriti, kui võrd KMH maksumus on võrreldes teiste ettevalmistavate kulude suhtes paras või alahinnatud. Kui jätta välja need vastused, kes jätsid vastamata, siis ülejäänud vastajate keskmine hinnang oli 4,3, mida võib tõlgendada kui 'KMH maksumus on pigem alahinnatud', kuna hinnangule '5' vastas hinnang 'täiesti alahinnatud'.

2.1.10. KMH kestus

Mõnevõrra üllatuslikult töid ankeetküsitlusele vastanutest suur hulk välja, et KMH menetluse kestuseks võib teatud juhtudel olla ka 3 aastat ning enam (19 vastust 49st, st 39%) (joonis 10). Seega on KMH menetluse kestus üheks tõsiseks väljakutseks tänase süsteemi toimivuse seisukohalt. Fookusgrupi intervjuudes käsitleti seetõttu lähemalt nii KMH menetluse pika kestuse põhjuseid kui ka võimalusi menetluste pikkust lühendada.

KMH menetluse pika kestuse põhjustena toodi mitmel puhul (eriti ekspertide, arendajate poolt) välja seda, et **aruande valmimise järel ei soovi või ei suuda otsustaja teha otsuseid**, mis oleks vastuolus menetluses osalenud inimeste või organisatsioonide seisukohtadega. Pigem oodatakse, et KMH aruande koostamise käigus leitaks konsensus ning rahuldavad vastused vastuväidetele, mis on tekkinud kas mõju hindamise või arendustegevuse kui sellise osas. Ebamugavate ja ebapopulaarsete otsuste tegemist ei soovita jätta tegevusloa andmise etappi. See toob kaasa aruande nõuetele vastavaks tunnustamise viibimise ning nõuded täiendavateks uuringuteks ja vastusteks. Erinevatel intervjueeritavatel oli erinev nägemus sellise käitumise põhjustest, nimetati nii soovi vältida kohtuvaidlusi kui ka rea-ametniku tasandil asutusesisest kriitika alla sattumist. Kohalike omavalitsuste puhul võib selline käitumine olla tingitud ka teatud otsuste politiseeritusest (st KOV volikogu sekkumisest).

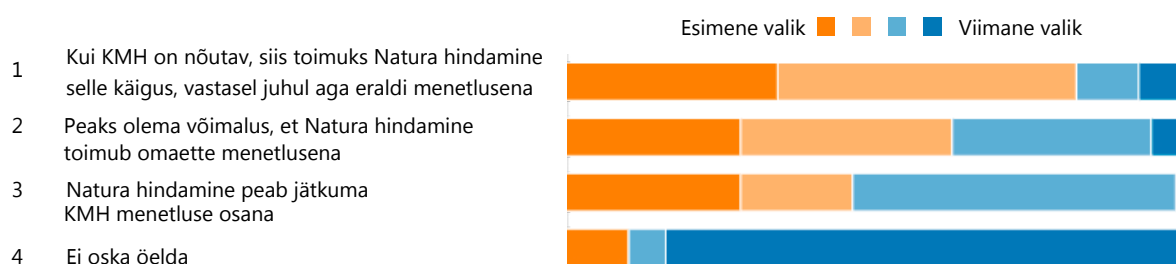
Joonis 10. KMH menetluse kestus, kuudes.

Lisaks eeltoodud otsustamatusele KMH aruande valmimise järel toodi menetluste pika kestuse põhjusena välja ka asjaolu, et nii **avalikkus kui ka paljud kaasatud haldusorganid asuvad sisuliselt kaasa rääkima alles KMH aruande kooskõlastamise ja avalikustamise käigus**. Mõneti võib tegemist olla paratamatusega, kuna nagu üks keskkonnaühenduse esindaja selgitas, siis KMH programmi raames on sisuline kaasrääkimine oluliselt aja- ja ressursimahukam, lihtsam on anda sisulisi hinnanguid juba valminud aruande põhjal. Samas rõhutasid nii arendajate kui ekspertide esindajad, et nad ei sooviks igal juhul KMH programmist loobuda, kuna viimane annab siiski vähemalt teatava kindluse selles osas, milliseid uuringuid neilt võidakse KMH raames oodata.

KMH dokumentide läbivaatamise etappide suurt hulka ning sellega kaasnevat suurt ajakulu toodi välja nii arendajate, ekspertide kui ka riigiasutuste fookusgruppides osalenute poolt. Mitmed intervjueritud, eriti ekspertide hulgas, nägid ühe võimalusena menetlusaja lühendamiseks seda, kui KMH programmi ja/või aruande puhul toimuks asutustelt seisukoha küsimine ja dokumentide kooskõlastamine ning laiem avalikustamine paralleelselt, mitte üksteise järel. Riigiasutuste fookusgrupis seevastu toodi välja, et varasem kooskõlastamine aitab avalikkusele esitleda aruannet, milles puuduvad ilmsed puudujäägid.

2.1.11. Natura hindamise praktika ja seosed KMH-ga

23. Teie eelisvariant Natura hindamise läbi viimiseks ja KMH menetlusega seostamiseks. Reastage oma eelistused noolte abil

Joonis 11. Eelistused Natura hindamise ja KMH menetluse seostamiseks.

Natura hindamisega seoses uuriti ankeetküsitluses esmalt osapoolte arvamust seoses sellega, milline võiks olla Natura hindamise seos KMHga. Vastanute hinnangute põhjal võib märgata eelistust **muuta süsteemi selliselt, et Natura hindamist oleks võimalik läbi viia eraldi menetlusena**, vähemalt olukorras, kus KMH-d muudel põhjustel läbi viia pole vaja. Selline muudatus leidis laialdast toetust ka fookusgruupiintervjuudes - viimastes toodi esile, et seda oleks eriti vaja Euroopa Kohtu hiljutise praktika valguses, mille kohaselt ei tohi eelhindamise käigus arvestada leevendavate meetmetega. Seejuures võiks eraldiseisev Natura hindamise menetlus olla KMH menetlusest oluliselt lihtsam, eriti avalikustamise ning kooskõlastamise osas.

Natura hindamise menetluse muutmisega seondub tihedalt ka küsimus mõju hindavate ekspertide litsentseerimisest. Ankeetküsitlusele vastanute seas jagunesid arvamused sisuliselt pooleks - st võrdselt oli nii litsentseerimise pooldajaid kui vastaseid (vt joonist 4).

Ankeetküsitluse vastustes ning ka fookusgruupi intervjuudel rõhutati, et Natura hindamise sisuline läbiviimine nõuab spetsiifilisi valdkondlikke teadmisi konkreetsete liikide ja elupaigatüüpide vajaduste ning neile avalduvate mõjude osas. Seega on sisueksperthele konkreetsete nõuete või litsentsisüsteemi kehtestamine keeruline ja pigem ebaotstarbekas. Küll võiks mõningate intervjuudel osalenute arvates kaaluda eraldi Natura hindamise menetluse loomisel nn Natura hindamise juhteksperdi litsentseerimist või nõudeid eksperdile, mis näitaks seda, et ekspert tunneb nii menetlust kui Natura hindamise spetsiifilisi hindamismetoodikaid.

2.1.12. KMH rahastusmudeli paikapidavus

Ankeet-küsitluses uuriti, et kas tänane rahastusmudel, kus KMH puhul korraldab arendaja hanke või küsib hinnapakkumist otse KMH juhteksperdilt või tema tema tööandjalt tagab mõju hindamise piisava objektiivsuse ja kvaliteedi. Kui välja jäeti vastamata vastused, siis kujunes keskmiseks hindepalliks 3,7, mida võiks tõlgendada nii, et "tänapäevane rahastusmudel tagab enam-vähem piisava objektiivsuse ja kvaliteedi". Vestlusringides olid nii arendajad, eksperdid kui avaliku võimu esindajad seda meelt, et arendaja kui tellijapoolset survet küll tunnetatakse (nt alternatiivide piiratud valiku puhul), ent paremat süsteemi ei osata samuti välja pakkuda. Huvirühmade esindajate seisukoht oli selgesõnalisem - 'kääril on sees'. Samas arvati, et kui oleks selgemalt välja öeldud, et ekspert töötabki arendaja heaks, ning sellega selgelt arusaadavalt ka otsustaja poolt arvestataks, oleks rahastusmudel rohkem aktsepteeritav.

2.1.13. Üldine hinnang KMH menetluse toimivusele

Üldhinnangus KMH menetluse toimivusele toodi ankeetküsitlusele vastanute poolt kahe kõige kriitilisema teemana välja **pädevate juhtekspertide piisavust ning menetlusetappide ülesehituse mõistlikkust/toimivust**. Suurematest vastajagrupidest olid ametnikud ekspertidest oluliselt kriitilisemad küsimuses, kas on piisavalt pädevaid juhteksperte ning vastupidi, eksperdid kriitilisemad menetlusetappide ülesehituse osas.

Ankeetküsitluse vastustes antud täiendavate selgituste kohaselt nähti menetlusetappide ülesehituse osas peamise probleemina **liiga mahukat asjaomaste asutuste kaasamist**, seda nii kaasatud asutuste arvu kui kaasamise etappide osas. **Ekspertide** piisavuse osas leiti kahe vastanu poolt, et nende **arv on viimasel ajal muutunud sedavõrd väikseks**, et võib olla keeruline mõju hindajat leida ning viimane ei pruugi oma ülesannet adekvaatselt täita suuta.

Juhtekspertide arvu vähenemist toodi välja ka fookusgruupiintervjuudes, kus ühelt poolt nähti arvu vähenemist loomulikuna ja mõneti ka positiivsena, ent samas leiti, et just töökogemuse nõue võib vähemalt teatud juhtudel olla liiga piirav (vt lähemalt ekspertide pädevusnõuete kohta ptk 2.1.4). Fookusgruupiintervjuudes toodi korduvat, paljude asutustega kooskõlastamist ja seisukohtade küsimist samuti välja ühe peamise tänase menetluskorra puuduse ja põhjusena, mis ilma oluliselt lisandväärtust loomata pikendab menetluste kestust (vt selles osas lähemalt ptk 2.2.2.[KMH menetluse kestus]).

2.1.14. Koolitusvajadus

Koolitusvajadus KMH valdkonnas. Küsitluses osalenutest peaaegu pooled vastajad (23) ei pidanud KMH-alast koolitust vajalikuks. Teine osa vastajatest (27) sooviks koolitust mõjude hindamise metoodika valiku ja rakendamise teemal. Sama teema alla paigutub ka soov õppida enam kasutama mudeleid ja ehitama stsenaariume ning pakkuma välja ja eelisjärjestama alternatiive. Koolitusvajadust tuntakse teatud fookusteemade nagu kliimamuutuse ja elurikkuse kao käsitlemise vastu keskkonnamõju hindamises. Osa vastajaid (12) tunneb vajadust paremate teadmiste järele Natura hindamise kohta. Kõige vähem tuntakse puudust KMH programmi ja aruande vormistamise oskuste lihvimisest. Vastajad tunnevad end üsna kindlalt ka avalike arutelude läbiviimises, kuivõrd sellise koolituse järele tundsid vajadust vähesed vastajad (joonis 13).

0 1 2 3 4

Seadusandluse selgus (õigusselgus) on hea ja regulatsioonid paigas

Koostöö kohalike omavalitsustega sujub hästi

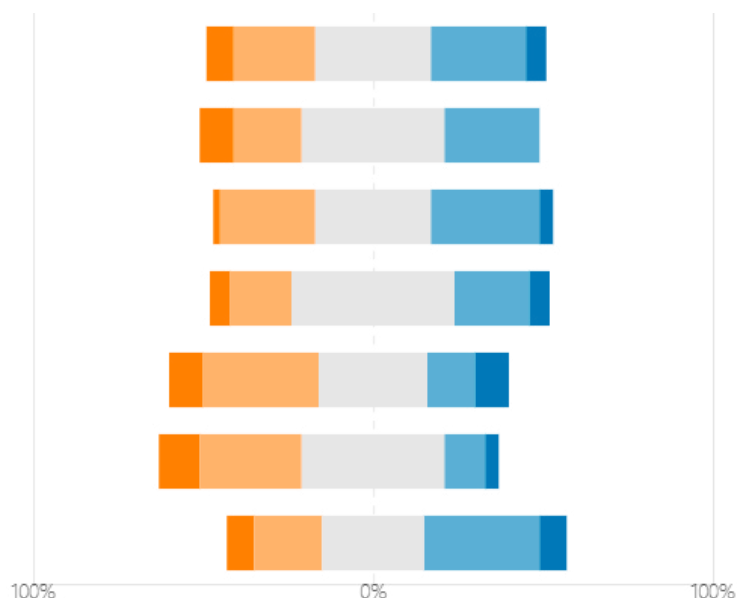
Koostöö riigiasutustega sujub hästi

Avalikkuse osalemine on aktiivne ja panustamine hea

Pädevaid juhteksperte on piisavalt

Menetlusetappide ülesehitus on mõistlik ja hästi toimiv

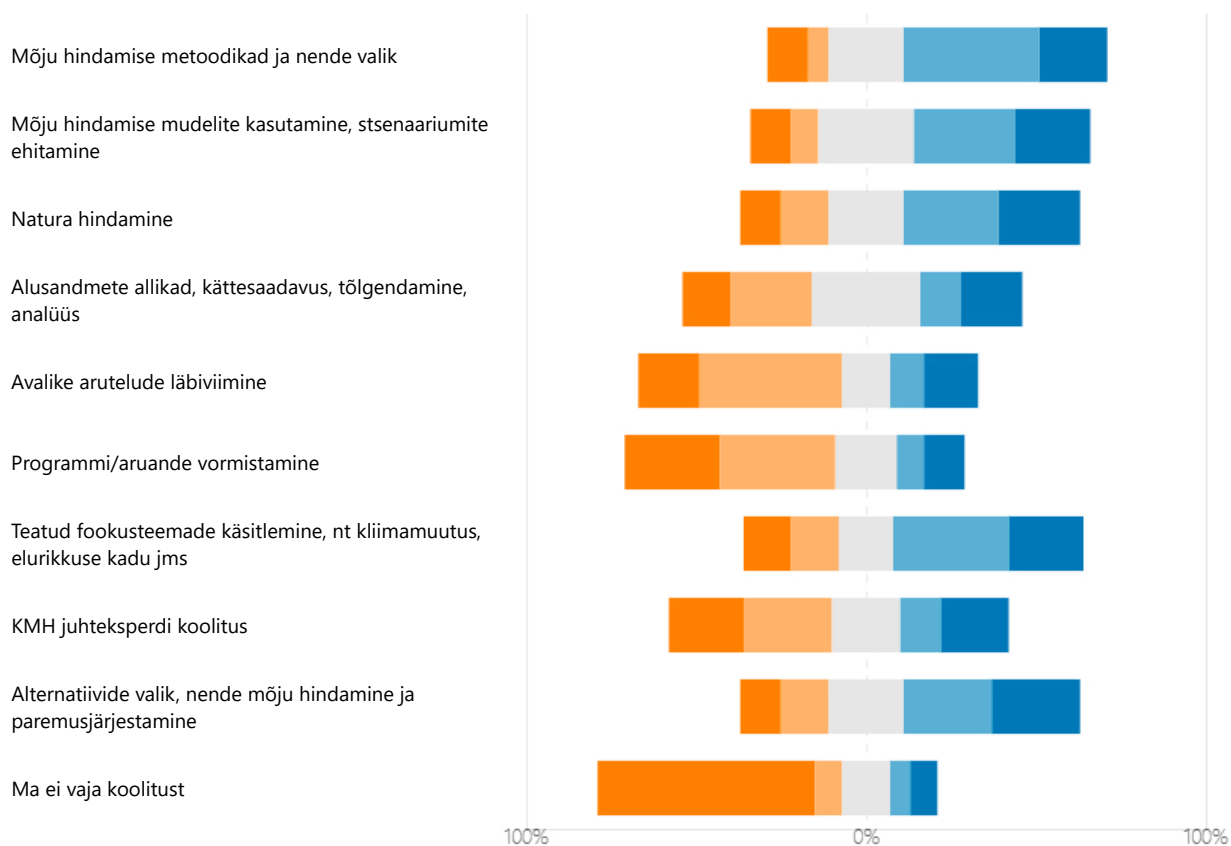
KMH järelused ja ettepanekud annavad olulise sisendi tegevusloa andmise üle otsustamiseks

Joonis 12. Hinnang KMH süsteemi toimivusele.

35. Teie KMH-alane koolitusvajadus, skaalal 0-4 (0 - pole üldse vaja, 4 - väga vajalik koolitusteema)

0 1 2 3 4

Joonis 13. Koolitusvajadus KMH valdkonnas teemade lõikes (0 - pole üldse vaja; 4 - väga vajalik koolitusteema).

2.2. KSH

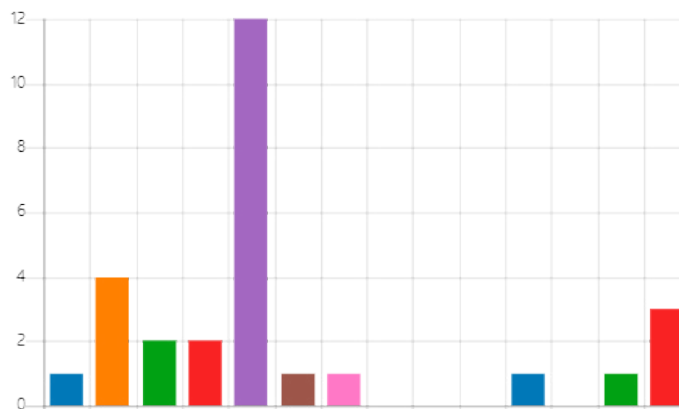
Vastuseid KSH ankeedile oli 28.

2.2.1. Vastajate profiil

KSH ankeedile laekus vastuseid rohkem kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste esindajatelt. See oli ka ootuspärane, sest KSH on loomult avalikes huvides planeeritavate tegevuste keskkonnamõju hindamine.

1. Esindan sellele küsimustikule vastates keskkonnamõju hindamise osapoolt (keda?) NB! Kui osalete KSH menetluses erinevates rollides, siis palun täitke iga rolli kohta eraldi küsimustik, et uuringu läbiviijad saaksid teie vastuseid seostada kindla rolliga.

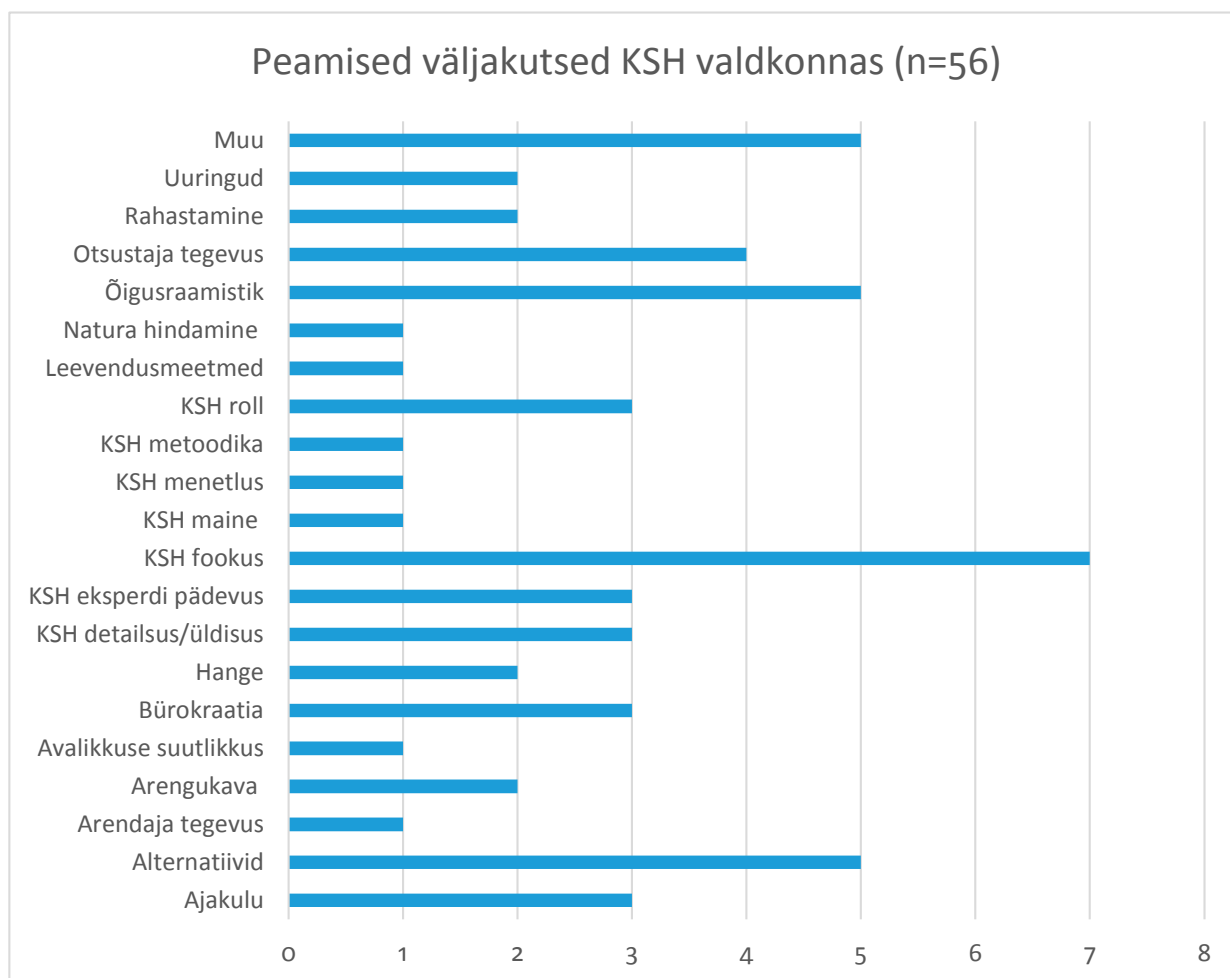
● Arendaja	1
● KSH juhtekspert	4
● Keskkonnaministeeriumi ametnik	2
● Keskkonnaameti ametnik	2
● Kohaliku omavalitsuse ametnik	12
● Rahandusministeeriumi ametnik	1
● Maaeluministeeriumi ametnik	1
● Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ametnik	0
● Tootjate katusorganisatsiooni esindaja	0
● Keskkonnaorganisatsiooni esindaja	0
● Kogukonna/asumi organisatsiooni esindaja	1
● Muu riigiasutuse ametnik	0
● KSH ekspert (ei oma KSH juhteksperdi kvalifikatsiooni)	1
● Muu roll	3

Joonis 14. Vastajate profiil KSH valdkonnas.

2.2.2. KSH menetlus ja selle peamised kitsaskohad

Peamiste väljakutsete grupeerimine andis tulemuseks kolm peamist teemat (joonis 15). Nendeks olid KSH fookus, alteratiivid ja õigusraamistik. Vestlusringides täpsustati, et KSH fookuse all peeti silmas seda, et kas KSH tegeleb ainult looduskeskkonnale avalduvate mõjudega või kuuluvad mõju hindamise juurde ka sotsiaal-majanduslikud mõjud. Otsustajad soovivad teada kõiki mõjusid, mitte piirduda vaid keskkonnamõjudega. Ja ekspertide väitel lisataksegi KSH hankes KSH juhteksperdi ülesandeks lisaks keskkonnamõju hindamisele ka sotsiaal-majanduslike mõjude hindamine, mis aga ei ole KSH fookus. Ekspertide seisukoht on, et sotsiaal-majanduslikud mõjud tuleks hinnata eraldi menetluses või uuringuga.

Joonis 15. KSH peamised väljakutsed teemade kaupa.

Teine väljakutse on seotud alternatiivsete lahenduste või arengustsenaariumite püstitamise, analüüsi ja eelisjärjestamisega. Vestlusringides märgiti, et alternatiividega seonduv on nii põhimmenetluse (kas siis planeerimise või arengukava koostamise) kui KSH oluline osa. Teemast on lähenalt juttu ptk-s 2.3.2.

Õigusraamistiku puhul täpsustati vestlusringides, et KSH ja planeerimismenetluse ühildamine on keeruline, kuna kummalgi menetlusel on oma tempo (planeeringu koostamisel mõneti aeglasem kui KSH-l) ja avalikustamise tähtsused ning tihti pole olemas veel planeeringu eskiisigi, kui algatatakse KSH.

2.2.3. KSH roll planeerimismenetluses

Vastajad olid KSH ja planeerimismenetluse omavahelise toimivuse suhtes küllaltki kriitilised. Ankeet-küsitluse vastuste põhjal (kui jätta välja "ei oska vastata" vastused), oli skaalal 1 (ei toimi üldse) - 5 (toimib hästi) keskmine hinnang 3,03. Toodi välja seda, et kahe seaduse (PlanSi ja KeHJSe) nõuete kooskõlaline rakendamine eeldab head planeerimist ja ekspertide koostööd. Et VTK ja KSH aruande avalikustamisele on seotud selge regulatsioon nii

dokumentide sisu osas kui avaliku väljapaneku kestusele ning ettepanekute ja kommentaaride esitamisele. Et planeeringu puhul on koostajatel palju vabamad käed. Veel märgiti, et KSH jääb pigem üldiseks ja ei anna selgeid vastuseid selle kohta, millised mõjud looduskeskkonnale arendustegevusega ikkagi kaasnevad, kuni arvamuseni, et KSH-d tehakse selleks, et “korrektselt vormistada arendaja või KOVi eelistatud varianti” või “planeeringu käigus arvestatakse niikuinii mõjudega loodusele [ehk KSH on vastaja arvates tarbetu].

Vestlusringis kohalike omavalitsuste esindajatega olid pigem sedameelt, et KSH ja planeeringutegevus toimivad rahuldavalt, et pigem on küsimus väheses praktikas ja varasemas kogemuses kui regulatsiooni ähmasuses. KOVi esindajate kogemus KSH-ga on väga erinev, ulatudes ühest KSH-st aastas kuni kümnekonna (ja enama) KSH-ni aastas (nt Tallinnas). Ekspertidega vestlusringis märgiti, et üldplaneeringute puhul ootavad omavalitsused, et KSH ekspert annaks lisaks planeeringulahendustega kaasnevale keskkonnamõjule hinnangu ka sotsiaal-majanduslikule mõjule. Omavalitsuste hinnangul jäävad aga sotsiaal-majanduslike mõjude hinnangud pigem nõrgaks, et vaja oleks tugevaid majandusanalüüse. Ekspertide hinnangul pole aga KSH eesmärgiks majandusanalüüse teha. Pigem tuleks need omavalitsuste poolt täiendavalt tellida, mitte eeldada KSH ekspertidelt majandusanalüüsi, arvavad keskkonnaekspertid.

2.2.4. KSH roll valdkondlike arengukavade koostamise menetluses

Ankeet-küsitlusele vastajate kokkupuude valdkondlike arengukavade KSH-dega oli väga varieeruv. Oli neid (enamasti riigiasutustest), kelle senise töökogemuse osaks oli vaid üks KSH, aga oli ka üksikuid vastajaid, kes on olnud seotud 2, ühel juhul isegi 3 valdkonna arengukava KSH-ga. Kuivõrd aastal 2020 saavad kehtivustähtajad ümber paljudel arengukavadel, siis on just aastal 2019.a koostamisel mitmed valdkonna kavad järgmiseks kümnendiks (aastani 2030+). Vastustes küsimusele “kui hästi toimib valdkonna arengukava koostamine koosmõjus KeHJS-ega” ehk siis KSH-ga, oli enam positiivseid hinnanguid kui planeeringute ja KSH koosmõju kohta. 18-st vastusest (kui välja jäeti “ei oska vastata” vastused, saadi keskmiseks hinnanguks 3,73. Viis vastajat leidis, et arengukava koostamine ja selle KSH toimivad rahuldavalt. Neli vastajat leidis, et arengukavade koostamine ja KSH ei toimi üldse. Selle hinnangu kinnituseks toodi asjaolu, et “iga ministeerium näeb arengukava ainult enda mätta otsast”, “KSH on vaid vormitüüpe (formaalne), selle panust ei osata näha”. Vastustes toodi esile ka seda, et arengukava koostaja soovib pigem teada saada kavaga kaasnevat kogumõju ehk sotsiaalset ja majandusmõju koosmõjus keskkonnamõjuga, mitte ainult mõju looduskeskkonnale.

Vestlusringis keskkonnamõju hindamise ekspertidega märgiti, et arengukavade kehtivuse pikaajalisuse (kümme ja enam aastat) tõttu puudub uue kava koostajatel enamasti varasem kogemus ja kõike tuleb uuesti avastada. Et lihtsam ja tõhusam on suhelda nende ametnikega, kellel on varasem kava koostamise ja KSH kogemus. Ekspertide vestlusringis osalenud kinnitasid, et arengukavade koostajad hangivad üha sagedamini kõrvuti KSH juhteksperti teenusega ka sotsiaal-majandusliku mõju hindamise eksperdi teenust. Siin oleneb aga paljuski hankes seatud nõuetest eksperdirühmale, et kas on eraldi nõutud majandus- ja sotsiaalteaduse taustaga ekspertide või ainult keskkonnamõju hindamise mõjuvaldkondade ekspertide kaasamist. Et tavapäraselt otsitakse KSH juhteksperti, kellele aga pannakse ülesandeks lisaks keskkonnamõju strateegilisele hindamisele anda vastus ka arengukavaga kaasnevale sotsiaal-majandusliku mõju kohta. Sarnane teema tõstatati ka planeeringute KSH-de puhul (ptk. 2.2.4.), kus omavalitsuste sooviks on tihti KSH “varjus” saada vastust sootuks laiematele küsimuste-ringile kui ainult keskkonnamõju väljaselgitamine.

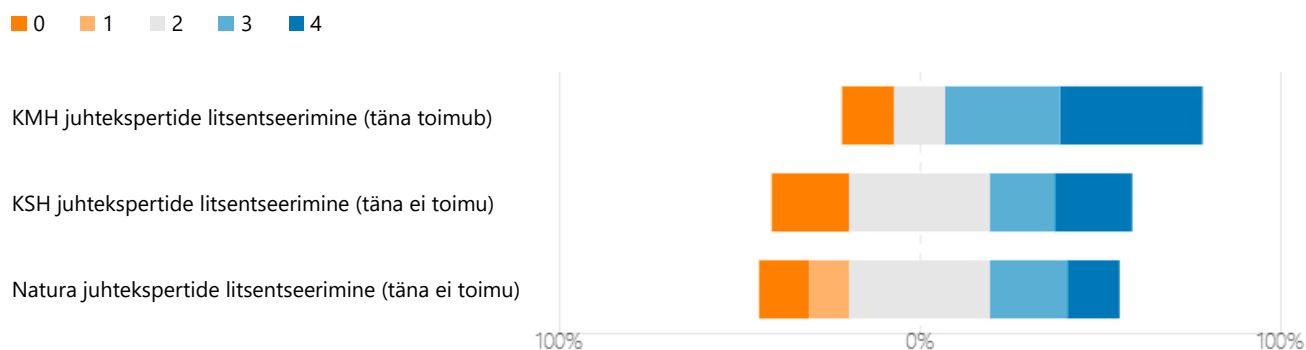
2.2.5. KSH ekspertide pädevusnõuded, pädevus ja sõltumatus

Ekspertide pädevusnõuded

KSH ekspertide võimaliku litsentseerimise kohta uuriti arvamusi nii KMH kui KSH küsimustikule vastanutelt. Mõlema küsimustiku puhul **oli kerges ülekaalus arvamus, et see oleks (pigem) oluline** - mõneti üllatuslikult pidasid KSH ekspertide litsentseerimist olulisemaks KMH küsimustikule vastanud (joonis 15).

KMH teemalisele küsimustikule vastanud töid ka KSH juhtekspertide litsentseerimise eelisenähtiselt lihtsalt KeHJSest tulenevate pädevusnõuete kõrval seda, et selliselt oleks eksperdil lihtsam oma pädevust tõendada.

9. Kui oluliseks peate ekspertide litsentseerimist? Skaalal 0-4 (0 - see ei ole üldse oluline; 4 - see on väga oluline)

Joonis 16. KMH, KSH ja Natura hindamise ekspertide litsentseerimise olulisus KSH valdkonnas vastanute hulgas.

Fookusgruupiintervjuudes osalenute arvamused KSH ekspertide võimaliku litsentseerimise osas olid samuti lahknevad. Ühelt poolt märgiti omavalitsuste esindajate poolt, et vähemalt detailplaneeringute puhul nad sageli nõuavadki KMH litsentsiga juhteksperti (KeHJS nõuab detailplaneeringu KSH juhtekspertil litsentsi olemasolu), **nähes litsentseerimises teatud garantiid töö hea kvaliteedi osas**. Teisalt leiti, et **KSH ekspertide litsentseerimine võiks kaasa tuua ekspertide nappuse** ning takistada uute ekspertide turule lisandumist, vähendades konkurentsi liigsel määral.

Veebiküsitluses küsiti vastajatelt ka selle kohta, milliseid konkreetseid pädevusnõudeid KSH juhtekspertidele võiks leevendada või rangemaks muuta. Täiendavate või rangemate nõuete osas toodi nelja vastanu poolt välja vajadust tagada nõuetega, et ekspert suudaks läheneda mõjude hindamisele interdistsiplinaarselt, hinnata ka sotsiaalseid jm mõjusid lisaks keskkonnamõjudele. Kahe vastanu poolt toodi esile vajadust tagada senisest enam ekspertide erapooletus. Nõuete leevendamise osas oli vaid üksikuid ettepanekuid, mis omavahel ei kattunud (nt toodi ühe vastanu poolt välja juhtimispädevust, teise poolt töökogemust).

Fookusgruupi intervjuudes toodi esile, et ühe võimaliku muudatusena võiks täpsustada, millist erialast haridust oodatakse KSH eksperdilt. Nt keskkonnatehnoloogia alane haridus ei pruugi olla piisav selleks, et suuta edukalt KSHd läbi viia. Samuti on küsimuseks, kas lisaks võiks nõutav olla kogemus/teadmised ruumilise ja strateegilise planeerimise osas.

Ekspertide pädevus

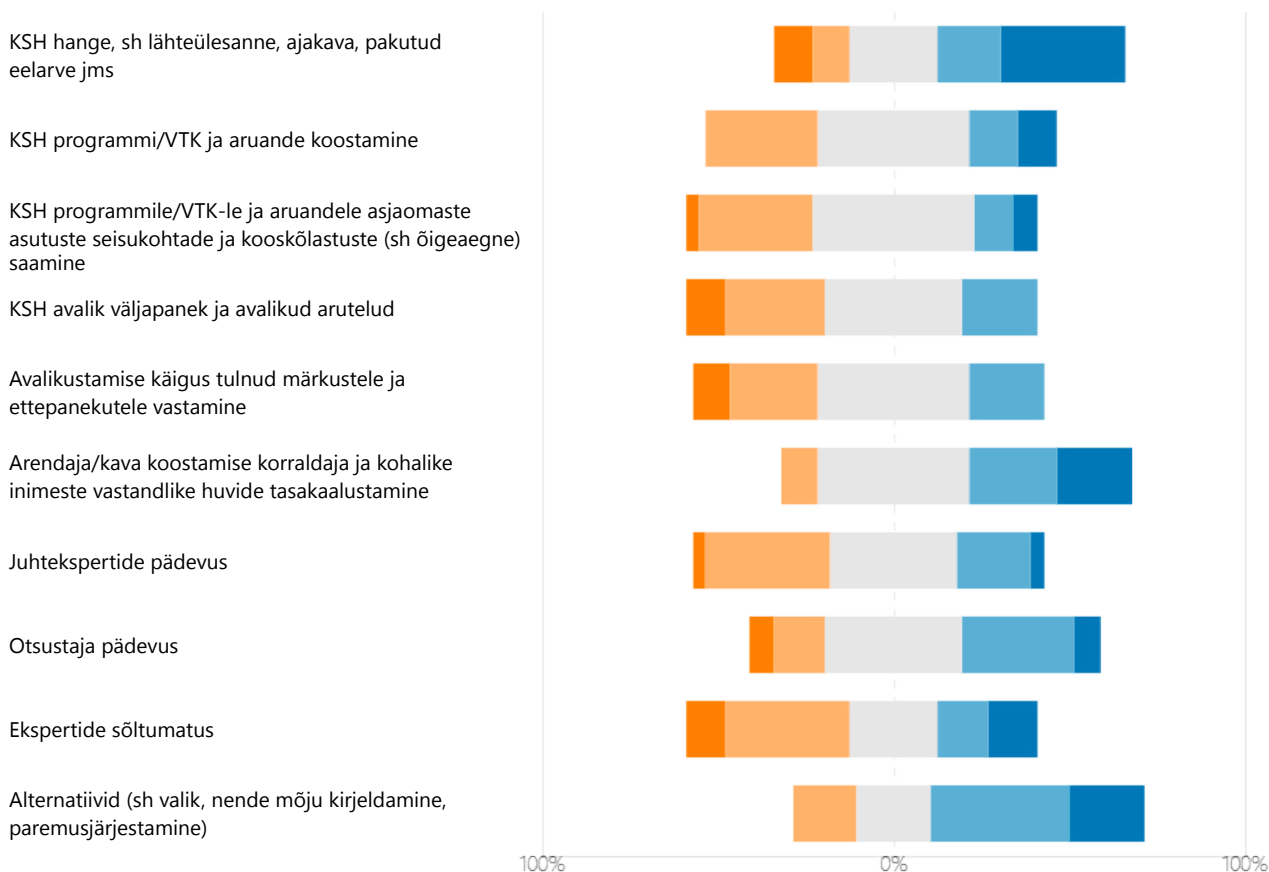
KSH **juhtekspertide pädevust ei peetud KSH menetluses üldiselt oluliseks probleemiks**. Veel vähem probleemseks KSH aspektiks vaid kaasatud asutuste kooskõlastuste saamist, avalikustamist ning avalikustamise käigus laekunud kommentaaridele vastamist (joonis 17).

Ülejäänud väljapakutud aspekte peeti rohkem probleemseteks. Ekspertide pädevusega seotud probleeme mainiti spontaanselt paaril korral ka kolme suurima probleemi hulgas - ette heideti vanades tavades kinni olemist, vähest suutlikkust ruumiliste mõjude hindamisel ning lihtsustatud hindamist suurte taristuprojektide puhul.

Fookusgruppides ekspertide (eba)pädevust keskkonnamõjude hindamisel suurema probleemina välja ei toodud. Küll märgiti, et ekspertide pädevus lisaks mõju hindamisele ka strateegilisest ja ruumilisest planeerimise teemadel võiks olla oluline ja aidata kaasa KSHde ja strateegiliste planeerimisdokumentide omavahel paremini seostamisele. Samuti ei ole KSH eksperdid oma hariduse ja kogemuse tõttu pädevad andma hinnanguid sotsiaalmajanduslikele mõjudele - samas on ootus, et nad ka viimast hindaksid (vt järgmist alapeatükki).

4. Palun andke hinnang KSH menetluse aspektide probleemsusele? Skaalal 0-4 (0- probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Joonis 17. KSH menetluse aspektide probleemsus KSH valdkonnas vastanute hulgas.

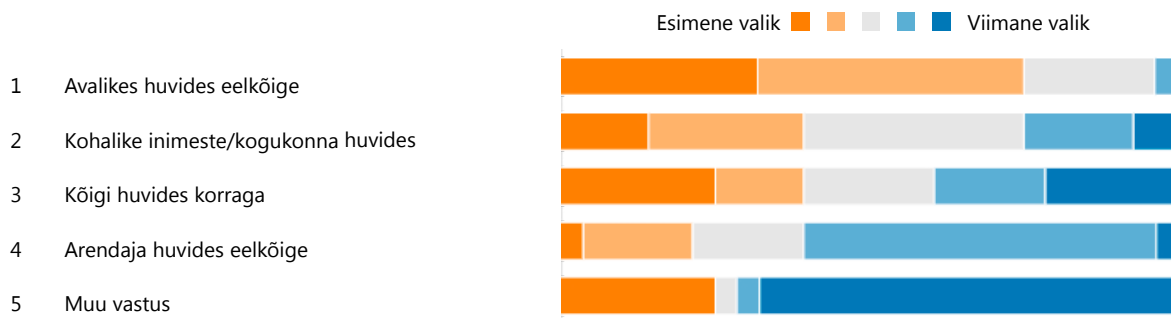
Ekspertide roll ja sõltumatus

Ekspertide sõltumatust peeti veebiküsitlusele vastanute poolt mõnevõrra suuremaks probleemiks kui nende pädevust (vt eelmist joonist). Ametnike hulgas peeti seda suuremaks probleemiks kui teiste sihtrühmade puhul. Viimane on suuresti selgitatav asjaoluga, et mitteametnike hulgas domineerisid mõju hindamise eksperdid.

Sarnaselt KMH ekspertide osas antud vastustele leidsid veebiküsitlusele vastanud, et **KSH eksperdid peaksid töötama eelkõige avalikes huvides, kohalike inimeste/kogukonna huvides või kõigi huvides korraga** (joonis 18). Kahel juhul märgiti vabateksti-kommentaarina, et ekspert peaks tegutsema otsustaja huvides. Selline lähenemine on kahtlemata kooskõlas nii Eesti kui EL õigusega üldplaneeringute ning kõrgema tasandite planeeringute ja arengukavade puhul. Samas detailplaneeringute puhul on ekspert sageli analoogses rollis KMH eksperdiga, st tegu on sisuliselt arendaja nõustajaga - seda toodi välja ka ühes vabateksti-vastuses.

Fookusgrupi intervjuudes leidsid ametnikud, eriti kohalikke omavalitsusi esindanud, samuti et KSH ekspert peaks tegutsema mitte vaid arendaja huvides ning nägema laiemat pilti. Vabaühenduste esindajad olid sarnasel seisukohal, aga lisasid, et selle asemel oleks vastuvõetav alternatiiv ka see, kui kõigile osapooltele oleks ühtmoodi arusaadav see, et ekspert ei ole tingimata neutraalne ning sellest lähtutaks ka otsusetegemisel (st KSH aruannet nähtaks kui üht sisendit, mitte eelotsust).

23. Kelle huvides eelkõige peaks KSH ekspert töötama? (reastage variandid noolte abil nii, et kõige ülemine on teie eelisvariant)

Joonis 18. Kelle huvides peaks töötama KSH ekspert, KSH valdkonnas vastanute eelistused

Eraldi teemana tõusetus ekspertide pädevus ja roll seoses sellega, milliste mõjude hindamist KSHdelt oodata. **Võrreldes KMHdega ootavad fookusintervjuudes osalenud KSHdelt laiemat mõjude hindamist, sh sotsiaalsete ja majanduslike mõjude käsitlemist.** See on tingitud nii otsuste iseloomust kui ka praktilistest kaalutlustest, eelkõige avaliku sektori piiratud ressursidest. Samas on selline ootus vastuoluline, arvestades, et nii juhteksperdid kui töörühma liikmed on reeglina keskkonna-alase hariduse ja kogemusega. Lahendusena toodi välja lähenemist, kus ühe hankega tellitakse nii keskkonna- kui ka muude mõjude hindamine, kusjuures hanel osaleksid konsortsiumid, milles on esindatud erineva pädevusega eksperdid.

2.2.6. Otsustajate tegevus

Otsustajate tegevust nimetati vabavastusena ühena kolmest suurimast probleemist KSH valdkonnas neljas vastuses 26-st - seega peeti seda spontaansetes vastustes väiksemaks probleemiks kui KMH valdkonnas (viimase puhul oli kümme vastust 50st seotud otsustaja pädevusega) (joonis 4).

Otsustajate pädevust ei peetud KSH menetluse puhul kõige suuremaks väljakutseks, sellest olulisemaks peeti nt alternatiivide ja erinevate huvide tasakaalustamise küsimust, samuti hankega seonduvat (vt joonis 15). Samas peeti otsustaja pädevust olulisemaks teemaks kui nt juhteksperdi pädevust, aruande jt dokumentide koostamist ning avalikustamist. **Osalt võib see olla tingitud vastajate profiilist** – mitteametnikud pidasid seda oluliselt suuremaks probleemiks kui ametnikud. Kuna vastanute hulgas olid ülekaalus ametnikest vastanud, mõjutas see ka koondhinnangut positiivses suunas.

Otsustajate pädevusega seonduv ka küsimus **KSH eelhinnangu jõukohasusest otsustajale. Keskmiseks hindeks** (arvestatud vastanuid, kes oskasid hinnangu anda) **oli 3,27** ehk kerges ülekaalus olid vastused, kus seda peeti (pigem) jõukohaseks. Sellele küsimusele vabatekstina antud kommentaarides toodi esile seda, et jõukohasus sõltub nii otsustajast (väiksemaid omavalitsusi peeti vähemsuutlikeks) kui ka otsuse sisust (keerulistena nimetati Natura 2000 aladega seotud planeeringuid ning arengukavasid). Samuti toodi mitmel puhul välja, et eelhinnangu tegemine on küll jõukohane, ent palju aega nõudev ülesanne.

Fookusgrupi intervjuudes toodi KSH puhul otsustajate tegevuses esile eelkõige vähest suutlikkust mõjude hindamises sisuliselt kaasa rääkida. Kuna sageli viiakse KSH-sid läbi kohalike omavalitsuste poolt planeeringumenetluses, siis viimastes tugineb omavalitsus sisuküsimustes paljuski ekspertidele, kellelt mõjude hindamine tellitakse. Kuigi see on mõistetav, seab see omakorda kõrged ootused ekspertide pädevusele ning objektiivsusele (vt selles osas ptk 2.2.6).

2.2.7. Alternatiivsed arengustsenaariumid ja selle valik

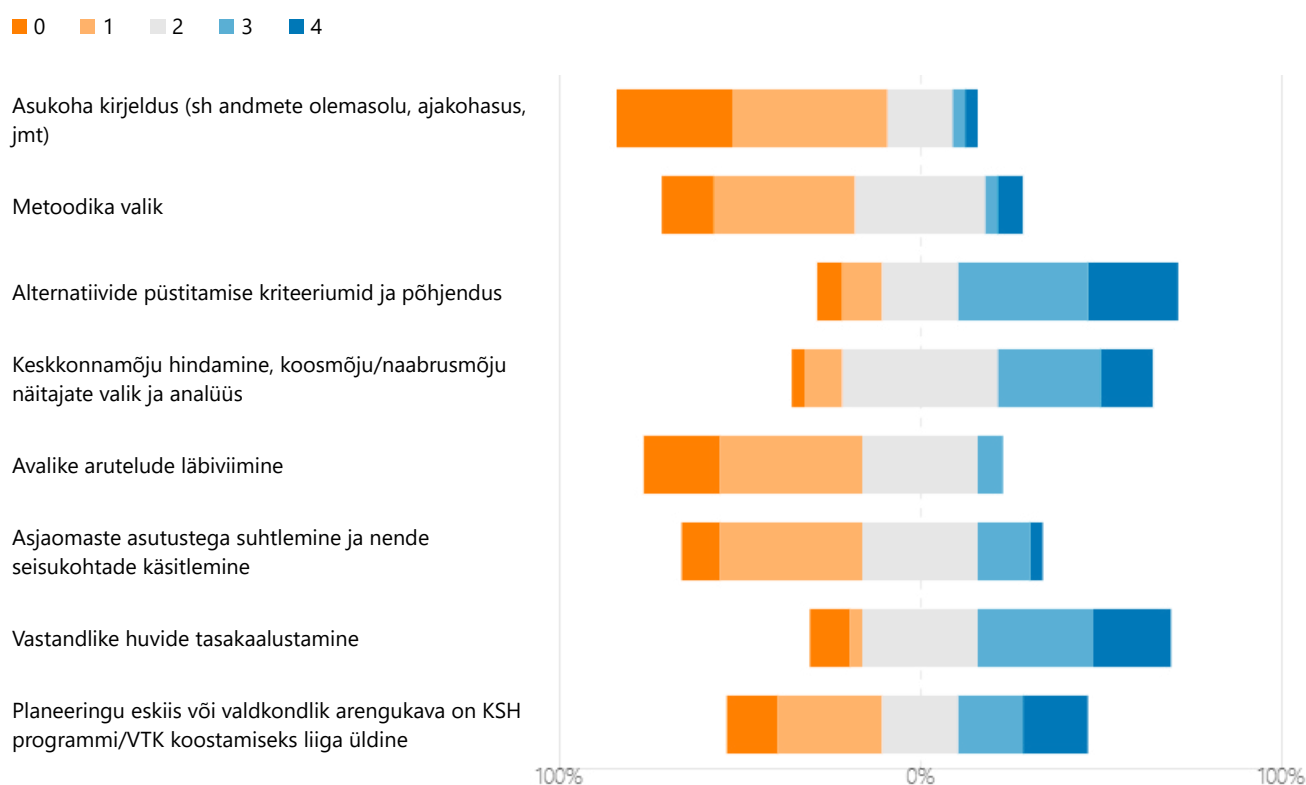
Alternatiivsete arengustsenaariumite püstitust peetakse pigem keeruliseks kui lihtsaks ülesandeks. Ankeet-küsitluse vastustes märgiti korduvalt, et alternatiivsed arengustsenaariume käsitletakse arengukava koostamise käigus, kuid kava lõppversiooni jõuab enamasti vaid üks ehk eelisstsenaarium. KSH rolli nähakse nii arengukava sisulisel kujundamisel kui lahendusvariantidega kaasneva mõju hindamisel. KSH-ga seotud peamiste väljakutsete hulgas oli

alternatiivide valik olulisel kohal (vt ptk. 2.2.10.). Vestlusringis KOV ametnikega heideti ette seda, et KSH ei kujunda aktiivselt SPD-de sisu, vaid piirdub etteantud alternatiivsete stsenaariumite mõjudele hinnangu andmisega.

2.2.8. KSH programmi ja väljatöötamiskavatsusega seotud väljakutsed

Kui KOV ametnike vestlusringis osundati vajadusele vaadata planeerimistegevust laiemalt kui ainult kitsalt arendaja soovidest lähtuvalt, siis selle teemaga seostub otseselt ka kõigi vastanute arvamus, et suurim väljakutse seoses KSH-ga ongi KSH programmi ja VTK-des alternatiivide püstitamine ja põhjendamine (joonis 18.). Keeruliseks peetakse ka vastandlike huvide tasakaalustamist ja mõjude hindamise metoodika valikut ja hindamise analüüsi ennast.

15. Kuidas hindate KSH programmi/väljatöötamiskavatsuse (VTK) järgmiste osade/aspektide probleemset? Skaalal 0-4 (0 - probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

Joonis 19. Hinnang KSH programmi ja VTK probleemsetele aspektidele.

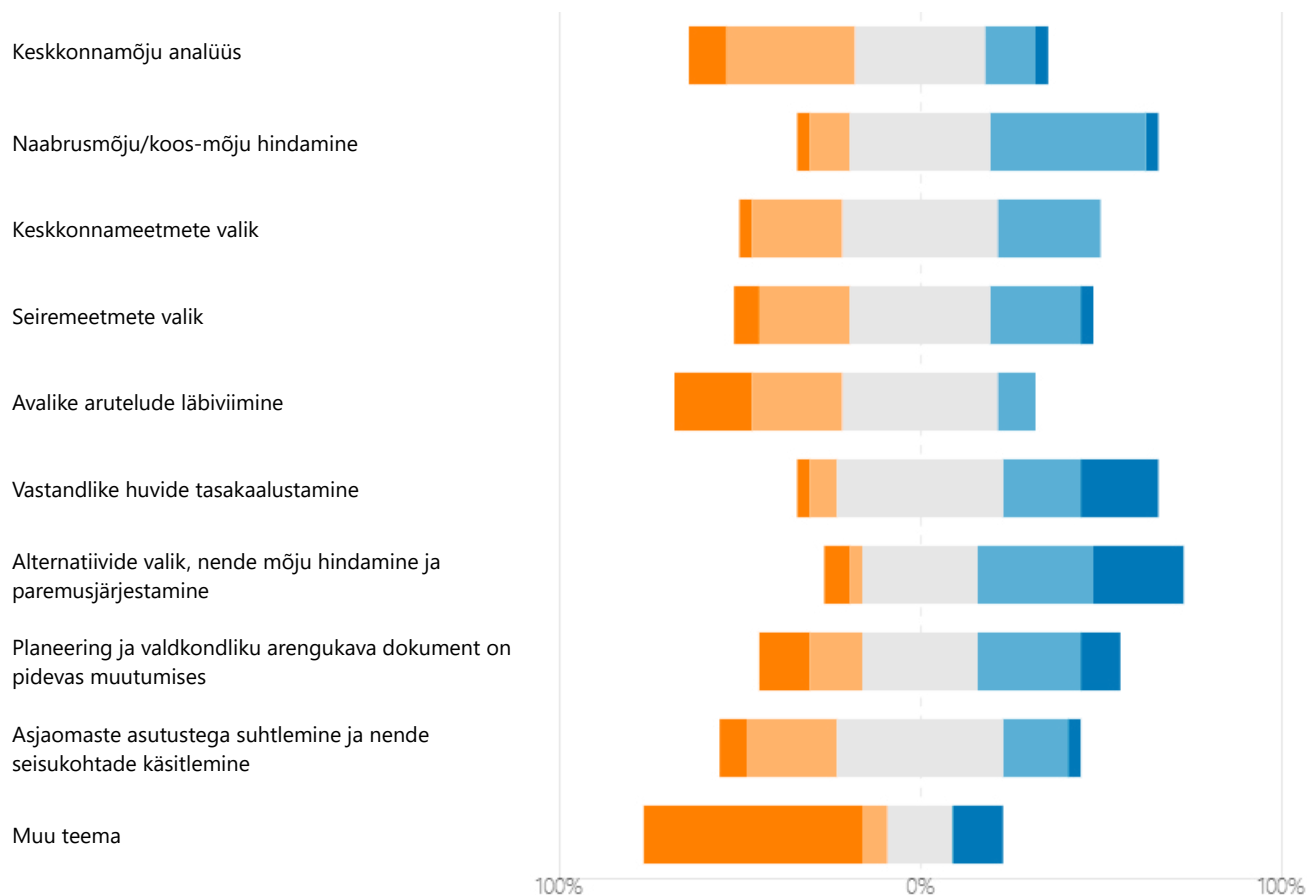
2.2.9. KSH aruandega seotud väljakutsed

KSH aruandega seotud väljakutsetest peeti ankeetküsitlusele vastanute poolt suurimateks **alternatiivide valikut** (vt selle kohta ptk 2.2.8), nende mõjude hindamist ja paremusjärjestamist (keskmine hinne 2,64); **vastandlike huvide tasakaalustamist** (keskmine hinne 2,5) ning **naabrusmõju/koosmõju hindamist** (keskmine hinne 2,5). Seega olid **kolm põhiprobleemi samad, mis ka KMH aruannete puhul välja toodi** (Joonis 19). Vabateksti kommentaarides rõhutati, et alternatiivide käsitlemine mõju hindamise raames sõltub sellest, kui hästi on neid käsitletud strateegilises planeerimisdokumendis. Naabus- ja koosmõju hindamise puhul võib probleemiks olla andmete kättesaadavus (viimast rõhutati korduvalt ka fookusgrupi intervjuudes).

Fookusgrupi intervjuudes toodi ametnike poolt välja, et detailplaneeringute KSHde puhul on alternatiivide osas probleem eelkõige selles, et protsessi juhib sisuliselt arendaja, kes pole huvitatud laiaulatuslike alternatiivide kaardistamisest ning nende mõjude hindamisest. Samas rõhutati vabaühenduste poolt, et vähemalt 0-alternatiivi tuleks alati käsitleda, tehes viimast objektiivsel viisil. Kumulatiivsete mõjude osas märgiti, et nende hindamisel tuleks KSHdes arvestada mitte vaid juba väljakujunenud keskkonnaseisundi, aga ka veel realiseerimata arendusplaanidega. Vastav sisend peab tulema ametkondadelt.

16. Kuidas hindate KSH aruande järgmiste osade/aspektide probleemsust? Skaalal 0-4 (0 - probleemi pole, 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

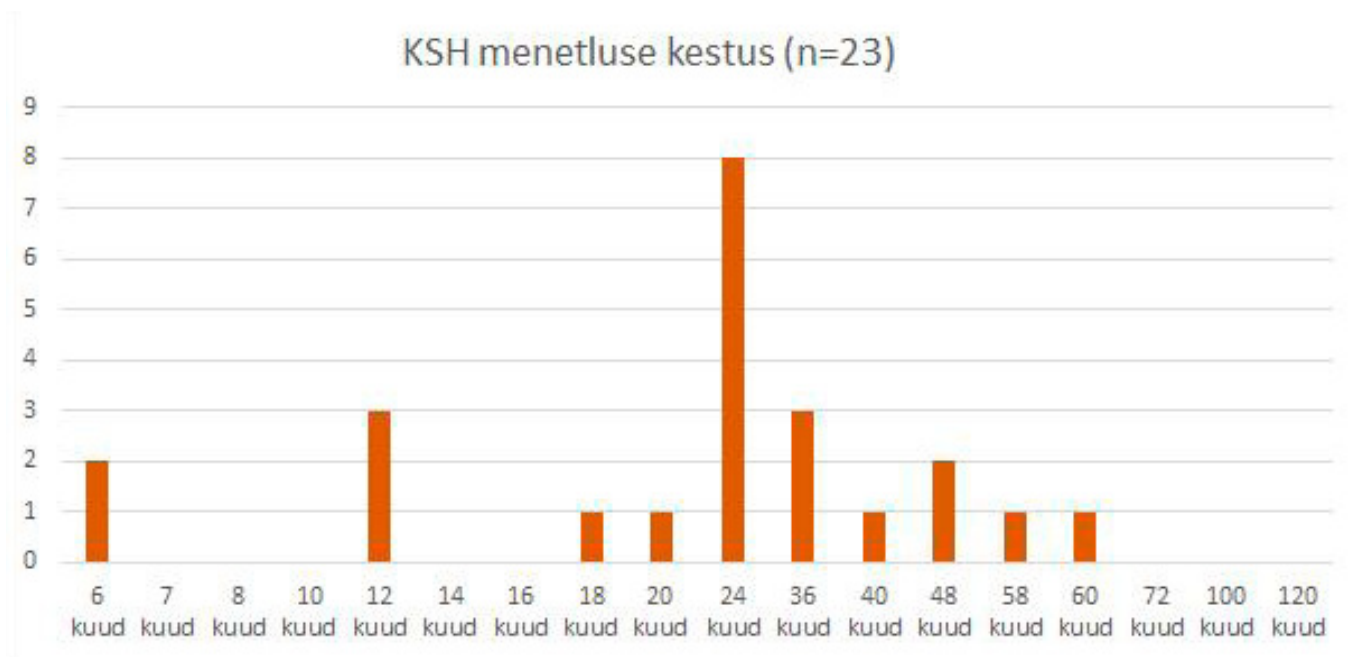
Joonis 20. Hinnang KSH aruande erinevate aspektide probleemsusele.

2.2.10. KSH maksumus

Ankeet-küsitlusele vastajad leidsid, et **KSH maksumus on pigem alahinnatud**. Keskmise hinnangu oli 4,1 skaalal, kus "5" vastas hinnangule "täiesti alahinnatud". Siin eristusid keskkonnamõju hindamise ekspertide arvamused riigiametnike ja kohalike omavalitsuste esindajate vastustest. Kui ekspertide hinnangul on KSH maksumus tugevasti alahinnatud, siis otsustajate arvates on KSH maksumus pigem paras.

Vestlusringis märkisid keskkonnamõju hindamise eksperdid, et kuivõrd KSH kestus on ettearvamatu, sõltudes ühelt poolt strateegilise planeerimisdokumendi koostamise käigust, teiselt poolt aga menetlust pidurdavatest asjaoludest, eelkõige asjaomaste asutuste seisukohtadest ja vastuste laekumise ajast, on keeruline teha asjakohast hinnapakumist KSH läbiviimiseks. Kui vestlusringis arendajate esindajatega märgiti, et KMH ajakava määramatusest ongi hakatud tegema hankeid kahes osas: eraldi KMH programmi ja aruande koostamiseks, siis KSH puhul see nii ei toimu. Hankija soovib pakkumist kogu menetluse peale, algusest lõpuni. Kui planeeringute puhul võib selle koostamine ja KSH jääda venima (ptk. 2.2.11.), siis valdkondlike arengukavade puhul on ikkagi ajaline raamistik suhteliselt paigas, nendega ei saa lõputult venitada. Valdkondliku arengukava koostamine ja KSH läbiviimine kestab 1-1,5 aastat, erandina ka 2 aastat, märkisid eksperdid vestlusringis.

2.2.11. KSH kestus

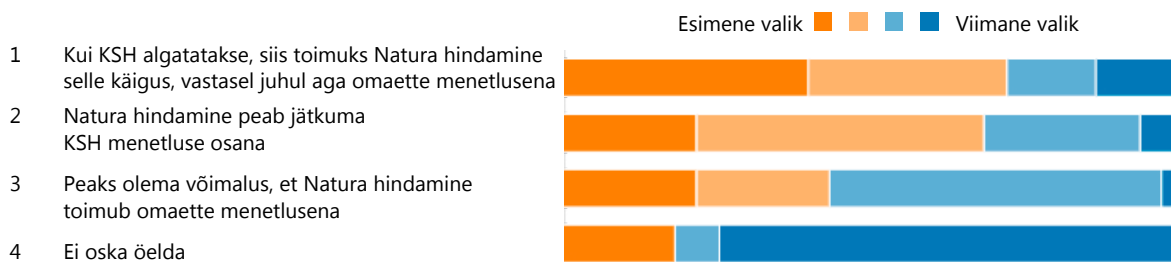
Joonis 21. KSH menetluse kestus, kuudes

KSH menetluse kestuse osas ankeet-küsitluses antud vastuste põhjal ilmnes, et **KSH menetlus võib olla ajaliselt isegi lühema kestusega** kui konkreetse tegevusloa menetluses läbi viidav **KMH menetlus**. Seda mõnevõrra üllatavat tulemust selgitati fookusgrupi intervjuudes mitme teguriga - nii strateegiliste planeerimisdokumentide ettevalmistuseks ettenähtud suhteliselt konkreetse ajaraamistikuga kui ka asjaoluga, et strateegilised planeerimisdokumendid, mille mõju KSH raames hinnatakse, ei ole oma iseloomult sedavõrd konkreetset ja siduvad kui tegevusload ning seetõttu on ületamatute vastuolude ilmumine huvirühmade vahel vähem tõenäoline.

2.2.12. Natura hindamise praktika ja seosed KSH-ga

Suurem osa ankeetküsitlusele vastanutest leidis, et Natura hindamise ja KSH seos võiks olla kas selline, et kui KSH algatatakse, siis toimuks Natura hindamine selle käigus, vastasel juhul aga omaette menetlusena või Natura hindamine peaks jätkuma KSH menetluse osana. Mõlemat neist variantidest märkis esimese või teise eelistusena üle poole vastanutest. Kui vaadelda vaid esimesena märgitud eelistusi, siis oli siiski selgelt populaarsemaks pайдlikum lähenemine, st Natura hindamise võimaldamine ka KSHst eraldi menetlusena (11 vastanut 28-st märkis selle oma esimeseks eelistuseks) (joonis 22).

14. Teie eelisvariant Natura hindamise läbiviimiseks ja KSH-ga seostamiseks. Reastage oma eelistused noolte abil nii, et kõige ülemine on teie eelisvariant

Joonis 22. Vastanute eelistused Natura hindamise sidumiseks KSH menetlusega

2.2.13. KSH rahastusmudeli paikapidavus

Strateegiliste planeerimisdokumentide puhul on menetluse juhiks riigiasutus või kohalik omavalitsus. Kui detailplaneeringute ja eriplaneeringute puhul on huvitatud isikuks enamasti eraisik, siis teiste planeeringute puhul on selleks avalik võim. Olukorras, kus huvitatud isikuks on eraisik, tasub ta ka KSH eest ja leiab nõuetele vastava KSH juhteksperdi. Nii sarnaneb detailplaneeringu KSH rahastusmudel KMH rahastusmudeliga. Muudel juhtudel rahastatakse SPD-d riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest. Sellist rahastusmudelit peavad kõik uuringus osalejad mõistlikuks ja objektiivseks.

2.2.14. Üldine hinnang KSH süsteemi toimivusele ja KSH väärtusele

KSH süsteemi toimivuse osas olid ankeetküsitlusele vastanud enim kriitilised **seadusandluse selguse** (KeHJS ja PlanS koos rakendamise) ning **KSH järeluste mõju osas** (st kas KSH annab olulist sisendit strateegilisse planeerimisdokumendi). Seejuures olid ametnikest vastajad pea kõigis aspektides positiivsemalt meelestatud kui mitteametnikest vastajad. Suurimad erinevused ilmnisid ootuspäraselt hinnangutes koostööle riigiasutuste ning KOVidega - mitteametnikud hindasid seda aspekti oluliselt madalamalt (joonis 23).

KSH **suurimate väärtustena** toodi veebiküsitlusele vastanute poolt esile **keskkonnakaalutluste esile toomist ja arvestamist** (keskmine hinne 2,57) ning **keskkonnamõjude kindlakstegemist** (2,64). Samas olid selles küsimuses erinevate vastusevariantide keskmised suhteliselt sarnased - kõige madalama hinnangu konkreetsetest vastusevariantidest sai alternatiivsete lahenduste väljapakkumine ja analüüs (keskmine hinne 2,29).

Fookusgrupiintervjuudes toodi välja, et KSH mõju strateegilisele planeerimisdokumendile ja laiem kasulikkus sõltuvad sellest, kui üldine või konkreetne on dokument ise. Süsteemi toimivuse osas tervikuna toodi nii ankeetküsitluses kui ka fookusgrupiintervjuudel mitmel korral välja seda, et tänases praktikas viiakse läbi liiga palju KSHsid detailplaneeringutele - samuti on KSH vormi kasutamine sisuliselt ühe konkreetse arendustegevuse mõjude hindamiseks segadust tekitavaks.

28. Mis on teie arvates KSH suurim väärtus? Skaalal 0-4 (0 - ei anna põhimenetlusele midagi juurde; 4 - väga oluline panus põhimenetlusele). "Põhimenetlusena" on mõeldud planeerimismenetlust või strateegilise arengukava koostamise menetlust

0 1 2 3 4

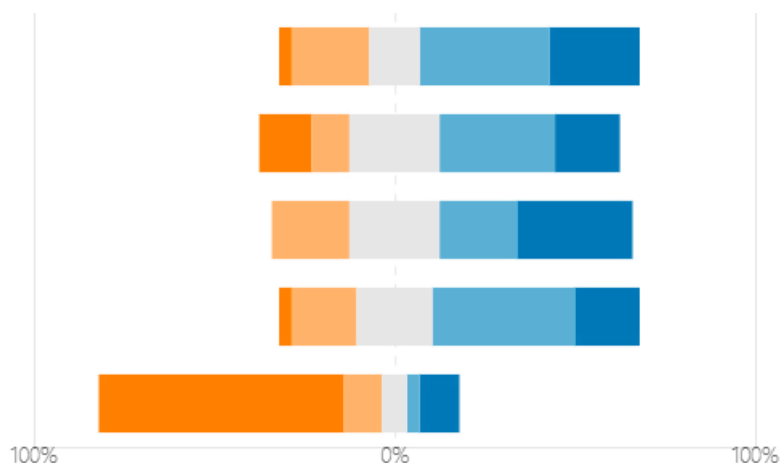
Ruumilise planeeringuga ja arengukavaga kaasnevate keskkonnamõjude kindlaks tegemine

Alternatiivsete lahenduste väljapakkumine ja nende mõju analüüs

Keskkonnakaalutluste esile toomine ja arvestamine põhimenetleja töös

Keskkonnakaalutluste esile toomine ja kommunikeerimine avalikkusele

Muu vastus

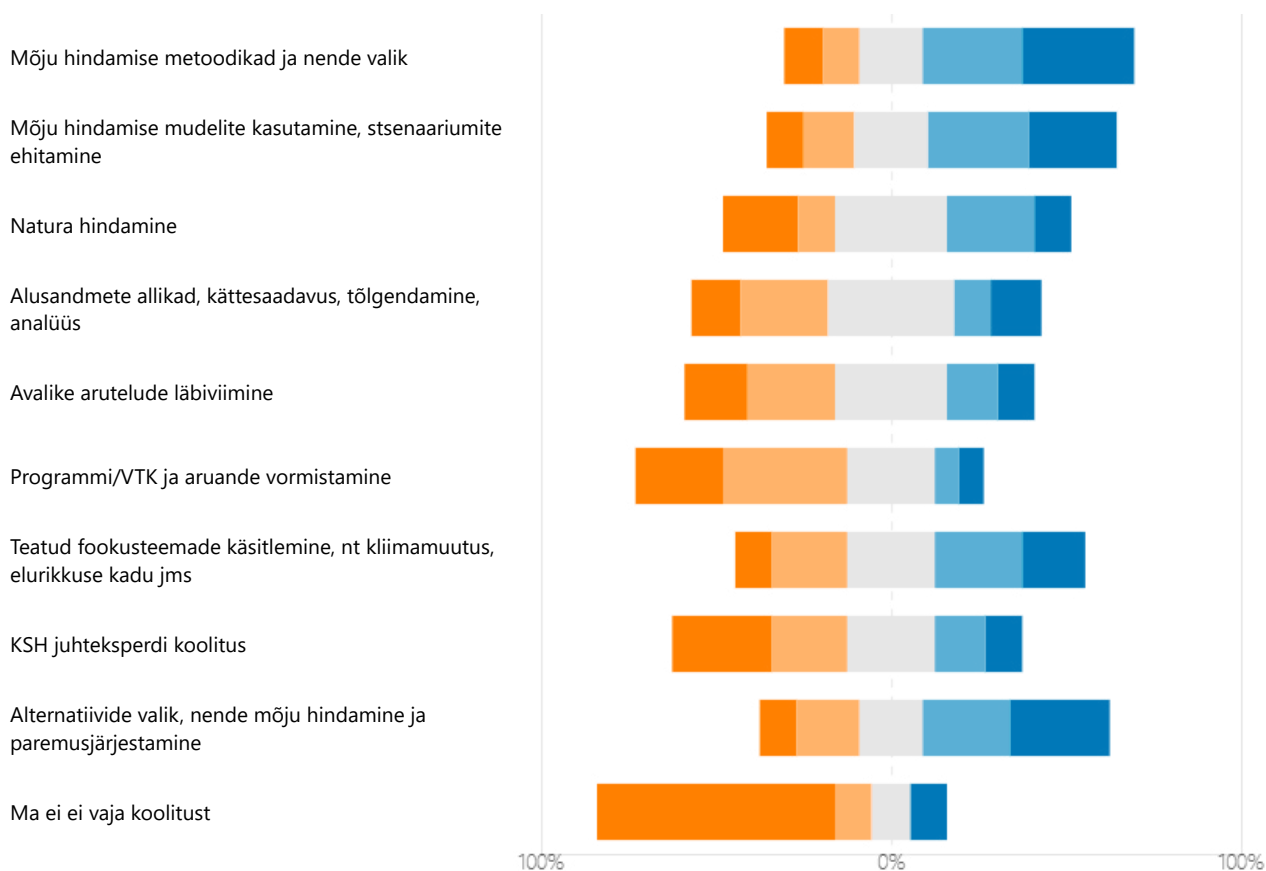
Joonis 23. Vastanute hinnang KSH väärtusele

2.2.15. Koolitusvajadus

Ankeet-küsitluses uuriti, kas ja millistel koolitusteemade vastu on vastajal huvi. 19 vastajat leidis, et koolitus pole vajalik, 9 vastajat ootaks koolitusi mõju hindamise meetoodika ja sobiva meetoodika valiku ja mudelite kasutamise kohta (joonis 24). Oluliseks teemaks peeti ka alternatiivide valiku, hindamise ja eelisjärjestamist. Teatud fookusteemade käsitlemiseks KSH-s nagu kliimamuutus, elurikkuse kadu jms oldi pigem soodsalt meelestatud. Natura hindamise koolituse vajaduse osas jagunesid arvamused peaaegu pooleks. Kõige vähem vajavad vastajad täienduskoolitust programmi/VTK ja aruande vormistamise kohta, samuti avalike arutelude läbiviimise parandamiseks. Vastuste järgi otsustades on ka KSH juhteksperdi koolitusvajadus pigem vähene.

32. Teie KSH-alane koolitusvajadus, skaalal 0-4 (0 - pole üldse vaja, 4 - väga vajalik koolitusteema)

0 1 2 3 4

Joonis 24. KSH alane koolitusvajadus.

3. Kokkuvõte ja järeldused

Järgnevalt võetakse kokku uuringu peamised tulemused ja järeldused kahe valdkonna (KMH ja KSH) lõikes. Esmalt tuuakse esile valdkonna tugevused, seejärel suurimad väljakutsed ja vähem olulised kitsaskohad.

3.1. Keskkonnamõju hindamine (KMH)

3.1.1. Valdkonna tugevused

Tänase KMH süsteemi tugevate külgedena, st aspektidena, mis üldjoontes toimivad hästi võib esile tuua:

1. Keskkonnakaalutluste esiletoomise. Laialdane konsensus valitseb selles osas, et keskkonnamõtjude hindamine aitab otsusetegemisel keskkonnamõtjuseid ning nende leevendamise vajadust ja võimalusi esiplaanile tuua.
2. Juhtekspertide litsentseerimise. Kõik osapooled leidsid, et litsentseerimine võimaldab lihtsamini orienteeruda ekspertide hulgas. Samuti aitavad litsentsi uuendamine ning selle kehtetuks tunnistamise võimalus motiveerida eksperte tagama kvaliteetseid mõju hinnanguid ning koostama pädevaid ekspertrühmasid.
3. Rahastussüsteemi. Eeldusel, et kõigile osapooltele on selge, et eksperdi roll ei ole mitte olla sõltumatu huvide vahendaja vaid arendaja nõustaja, ei ole ühelgi menetluse osapoolel tänasele süsteemile põhimõttelisi etteheiteid;
4. Avalikkuse kaasamise. Erinevalt mõningatest varasematest küsitlustest, ei peetud antud uuringu kohaselt avalikkuse kaasamist ei ülemäära keerukaks ega ebaotstarbekaks. Küsimusi tekitab vaid see, kas tulevikus võiks laiendada kaasaraäkimise vorme (nt kasutada sotsiaalmeedia võimalusi).

3.1.2. Suurimad väljakutsed

Ankeetküsitluse ning fookusgrupi intervjuude põhjal koorusid välja kolm juurprobleemi, mis omavad KMH süsteemi toimivusele suurimat (negatiivset) mõju:

1. Osapoolte erinev arusaam eksperdi rollist. Huvirühmad ning otsustaja leiavad, et ekspert peaks olema erinevate huvide tasakaalustaja ning kompromisside otsija, ent eksperdid ise peavad end arendaja nõustajaks, kes tegutseb viimase huvides. Erinev arusaam rollist viib ka erinevate ootusteni nii KMH käigus alternatiivide käsitlemise, KMH aruande koostamise protsessis huvide tasakaalustamise ja konsensuse leidmise osas ning kahjustab laiemalt ekspertide mainet avalikkuse silmis.
2. KMH programmile ja aruandele asjaomaste asutuste arvamus/kooskõlastuste küsimine. Nii ekspertide kui ka riigiasutuste hinnangul on dokumentide kooskõlastamine tänapäeval väga aja- ja ressursimahukas. Eraldi probleeme valmistab see, et asjaomaste asutuste seisukohad tuleb saada ning nendele vastata või dokumente muuta enne avalikku väljapanekut; sageli tuleb ette ka seda, et seisukohtadele vastamise tähtsajale soovitakse asutuste poolt pikendust. Kõik see pikendab oluliselt kogu menetlust. Väljakutseks võib olla ka see, kui sama asutuse poolt esitatakse erinevate ametnike poolt erineva sisuga kommentaare.

3. Otsustajate soovimatus teha KMH aruande tulemuste põhjal ebapopulaarseid otsuseid. Erinevatel põhjustel (poliitiline surve, soov vältida kohtuvaidlusi, ametkondliku toe puudumine) ei soovi otsustajad sageli teha ühele või teisele KMH menetluse osapoolle vastumeelseid otsuseid. Vastuoluliste arendusprojektide puhul oodatakse ekspertide ning arendajate hinnangul sageli, et just KMH aruande raames lahendatakse võimalikud väärtuskonfliktid, mis võimaldaks vältida vastuolulisi haldusotsuseid. Selline lähenemine ei ole aga kooskõlas ei haldusmenetluse põhimõtetega (sisuliste kaalutusotsuste tegemist ei saa delegeerida arendaja heaks töötavale eksperdile) ega ekspertide nägemusega oma rollist.

3.1.3. Vähem olulised kitsaskohad

Lisaks kolmele eelkirjeldatud juurprobleemile, võib uuringu põhjal välja tuua veel 5 kitsaskohta, mis on kas oma esinemissageduselt või mõjult süsteemi toimivusele vähem olulised, ent mille lahendamine samuti võiks tuua kaasa tõhusama ja kvaliteetsema keskkonnamõju hindamise:

1. KMH aruannete pealiskaudsus. Eriti just otsustajate vaatest oodataks KMH aruannetest selgemaid, konkreetsemaid hinnanguid nii mõjude ulatusele kui ka nende leevendamise võimalustele ja leevendusmeetmete tõhususele.
2. Keskkonnaseisundi kohta käivate andmete kättesaadavus. Eriti suureks probleemiks on see merealadel – samas on keskkonnaseisundi teadmine oluline selleks, et prognoosida selle muutumist arendustegevuse elluviimise järel; samuti annab keskkonna hetkeseisund võimaluse arvestada juba realiseerunud kumulatiivsete mõjudega arvestada.
3. Ametnike sisuline pädevus keskkonnamõjude hindamise osas. Uuringus toodi korduvalt välja, et erinevad otsusetegijad võivad olla küll sarnaste ülesannete ja kohustusega, samas on nende võimekus KMH menetluses sisukalt kaasa rääkida olla väga erinev; jätkuvalt nähakse peamise probleemina kohalike omavalitsuste madalamat võimekust võrreldes riigi keskkonnahalduse organitega (eelkõige Keskkonnaametiga).
4. Hiline kaasärääkimine avalikkuse ja kaasatud haldusorganite poolt. Ekspertide seisukohalt oleks selgelt eelistatav, et teised menetluse osapooled asuksid kaasa rääkima võimalikult varajases etapis; teisalt tunnistati nt huvirühmade fookusgrupis, et varasemas etapis kaasärääkimine on oluliselt ressursimahukam.
5. Natura hindamise korraldus. Uuringust ilmselge soov, et Natura hindamist oleks võimalik läbi viia ka eraldi (fokuseerituna ja vähem ulatusliku kaasamisega) menetlusena.

3.2. Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH)

3.2.1. Valdkonna tugevused

Mitmed KSH tugevused kattuvad nende aspektidega, mida nimetati KMH puhul, kuid on mõned erinevused:

1. Keskkonnakaalutluste väljatoomine ja tähtsustamine. Seda peetakse oluliseks tugevuseks nii KMH kui ka KSH puhul. Samas võis täheldada, et eriti omavalitsuste seisukohalt soovitaks, et samal tasemel saaks hinnatud ka planeeringute sotsiaal-majanduslikud mõjud. Seetõttu oodatakse vahel, et KSH käsitleks mitte vaid keskkonnamõjusid, aga mõjusid laiemalt.
2. Rahastussüsteem. Võrreldes KMH-dega on KSH-d oluliselt sagedamini rahastatud avaliku võimu poolt, mistõttu ei tekita mõju hindamise rahastamine enamasti küsimusi ekspertide sõltumatusest ja mõjustatavusest. Detailplaneeringute KSH-de puhul, mida rahastavad otse või kaudselt arendajad, on hinnang rahastussüsteemile analoogne hinnanguga KMH-de rahastamisele.
3. Avalikustamine. Sarnaselt KMH-dega ei nähta KSH-de avalikustamises põhimõttelist probleemi – tulevikku silmas pidades võib aga kaaluda, kas inimeste suhtlusharjumuste muutumisest lähtuvalt oleks õigustatud täiendavate kanalite (nt sotsiaalmeedia) kasutamine kaasamiseks.

4. Ekspertide sisuline pädevus. KSH ekspertide pädevust hinnatakse heaks; arenguruumi nähti mõne vastanu poolt vaid selles, et KSH eksperdid võiksid omada paremat ülevaadet ja teadmisi ruumilisest ja strateegilisest planeerimisest.
5. Ekspertide sõltumatus. Tulenevalt KSH-de laialdasest rahastamisest avaliku sektori poolt, leidsid enamik uuringus osalenutest, et eksperdid saavad olla ja ka on oma hinnangutes üldiselt sõltumatud.

3.2.2. Suurimad väljakutsed

Suurimad väljakutsed KSH valdkonnas on seotud eelkõige KSH rolliga planeeringu või strateegilise arengudokumendi koostamisel ning ootustes KSH-le:

1. KSH ja strateegilised planeerimisdokumendi omavaheline suhe. Ühe suurima väljakutsena, mis piirab KSH-de tõhusust keskkonnamõju väljaselgitamisel ja ennetamisel nähti asjaolu, et KSH-l ei ole otsusetegemisel tihti proaktiivset rolli. Lihtsustatult tegeleb KSH enamasti juba eelnevalt väljavalitud alternatiivsete stsenaariumite mõjude hindamise ja leevendamisega. Ideaalis võiks KSH ja strateegilise planeerimisdokumendi suhe olla aga vastastikune – st KSH käigus võidaks välja selgitada ning kaalumisele võtta ka uusi alternatiivseid lahendusi ja stsenaariumeid.
2. Alternatiivide käsitlemine ja huvide tasakaalustamine. Tihedalt eelmise väljakutsega seotud on ka etteheide sellele, et ka KSH-des võiks käsitleda laiaulatuslikumalt alternatiive ning seeläbi erinevaid huve tasakaalustada. Viimane sõltub aga olukorras, kus KSH roll on pigem reaktiivselt hinnata väljapakutud alternatiivide mõjusid, planeerimisdokumendi enda kvaliteedist ning otsustaja valmisolekust väljapakutud alternatiividele lisada uusi või olemasolevaid sisuliselt muuta.
3. Ootused KSH sisule. Eriti omavalitsuste poolt toodi välja, et KSH ei käsitle nende seisukohalt vaadates piisavalt sotsiaal-majanduslikke mõjusid. Selline ootus ei tugine küll KSH õiguslikule regulatsioonile, ent on mõistetav, arvestades asjaolu, et erinevalt sotsiaal-majanduslike mõjude hindamisest on KSH koostamise kohustus ning selle täitmise viis selgelt reguleeritud. KSH juhtekspertide ning ekspertrühma liikmete pädevusi arvestades on selline ootus sageli asjakohatu. Ühe võimaliku lahendusena on mõningad haldusorganid hakanud strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel läbi viima hankeid, millega otsitakse teostajat nii KSH-le kui sotsiaal-majandusliku mõjude hindamisele.

3.2.3. Vähem olulised kitsaskohad

Lisaks eeltoodud kolmele põhilisele väljakutsele, toodi veebiküsitluses ning fookusgrupi intervjuudes välja ka teisi kitsaskohti, mis pole samas kas praktikas üldlevinud või omavad väiksemat mõju süsteemi kui terviku toimimisele:

1. Otsustajate sisuline pädevus. Eelkõige peeti probleemseks kohalike omavalitsuse ametnike vähest teadmist KSH meetodikatest ning võimalikest keskkonnamõjudest.
2. Kumulatiivsete mõjude hindamine. Strateegiliste arengudokumentide ning pikaajaliste planeeringute puhul ei piisa pelgalt olemasoleva keskkonnaseisundi kaudu ilmnevate kumulatiivsete mõjude arvestamisest. Piisava põhjalikkusega mõjude hinnanguks oleks vaja arvestada ka teiste arendusplaanidega, mis on küll kokku lepitud, ent pole veel ellu viidu (nt maantee- või raudtee-ehitus ning neist lähtuvad mõjud).
3. Pädevate juhtekspertide kättesaadavus. Sõltumata formaalse litsentsinõude puudumisest, on sisuliselt pädevate juhtekspertide kättesaadavus siiski väljakutseks, eriti teatud perioodidel, sh käesoleval ajal, mil paljud omavalitsused üheaegselt oma üldplaneeringuid koostavad ja uuendavad.
4. Strateegiliste arengudokumentide mõju hindamisel järjepidevuse puudumine. Pikaajaliste arengukavade puhul koostatakse neid sedavõrd harva, et uue arengukava koostamise ajaks võib varasema arengukava ja selle KSHga töötanud ametnik olla juba asutusest lahkunud, mis toob kaasa täiendava ressursikulu enda valdkonnaga kurssi viimiseks ning järjepidevuse puudumise.

Lisad

1. KMH küsimustik
2. KSH küsimustik
3. Fookusgrupi vestlusingides osalenute nimekirjad

Keskkonnamõju hindamise uuring 2019 "KMH valdkonnas"

1. Esindan sellele küsimustikule vastates keskkonnamõju hindamise osapoolt (keda?) NB! Kui osalete KMH menetluses erinevates rollides, siis palun täitke iga rolli kohta eraldi küsimustik, et uuringu läbiviijad saaksid teie vastuseid seostada kindla rolliga.

- Arendaja
- KMH litsentseeritud ekspert
- Litsentseerimata ekspert
- Keskkonnaministeeriumi ametnik
- Keskkonnaameti ametnik
- KOV ametnik
- Rahandusministeeriumi ametnik
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ametnik
- Maaeluministeeriumi ametnik
- Tootjate katusorganisatsiooni esindaja
- Keskkonnaorganisatsiooni esindaja
- Kogukonna/asumi organisatsiooni esindaja
- Muu riigiasutuse ametnik
- Muu roll

2. Muu roll, milline? Palun täpsustage

3. Mis on tänases KMH menetluses kõige probleemsem? Kirjelda kuni 3 probleemi oma sõnastusega

4. Milline KMH menetluse aspekt on teie arvates kõige probleemsem? Hinnake igat aspekti skaalal 0-4 (0- probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

■ 0 ■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4

KMH hange, sh lähteülesanne, ajakava, pakutud eelarve jms

KMH programmi ja aruande koostamine

KMH programmile ja aruandele asjaomaste asutuste seisukohtade ja kooskõlastuste saamine

KMH avalik väljapanek ja avalikud arutelud

Avalikustamise käigus tulnud märkustele ja ettepanekutele vastamine

Arendaja ja kohalike inimeste vastandlike huvide tasakaalustamine

Ekspertide pädevus

Otsustaja pädevus

Ekspertide sõltumatus

Alternatiivid (sh valik, nende mõju kirjeldamine, paremusjärjestamine)

5. Muu probleem, milline?

6. Kui oluliseks peate KMH ekspertide litsentseerimist? Skaalal 0-4 (0 - see ei ole üldse oluline; 4 - see on väga oluline)

■ 0 ■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4

KMH juhtekspertide litsentseerimine (täna toimub)

KSH juhtekspertide litsentseerimine (täna ei toimu)

Natura juhtekspertide litsentseerimine (täna ei toimu)

7. Palun põhjendage eelmist vastust

8. Milliseid KMH juhtekspertide pädevusnõudeid tuleks karmistada?

9. Milliseid KMH juhtekspertide pädevusnõudeid tuleks leevendada?

10. Kas KMH eelhindamise läbiviimine on otsustajale jõukohane? Skaalal 1- 5 (1- pole üldse jõukohane, 5 - täiesti jõukohane; 6 - ei oska öelda)

11. Kui vastasite eelmisele küsimusele skaalal 1-3, siis mida pidasite silmas?

12. Kas KMH menetluse läbiviimine tervikuna on otsustajale jõukohane? Skaalal 1- 5 (1 - pole üldse jõukohane; 5 - täiesti jõukohane; 6 - ei oska öelda)

13. Palun selgitage oma hinnangut eelmisele küsimusele

14. Kuidas hindate KMH programmi järgnevate osade/aspektide probleemsust? Skaalal 0-4 (0 - probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Asukoha kirjeldus (sh andmete olemasolu, ajakohasus, jmt)

Metoodika valik

Alternatiivide püstitamise kriteeriumid ja põhjendus

Keskkonnamõju hindamine, koosmõju/naabrusmõju näitajate valik ja analüüs

Avalike arutelude läbiviimine

Asjaomaste asutustega suhtlemine ja nende seisukohtade käsitlemine

Vastandlike huvide tasakaalustamine

Muu teema

15. Kui vastasite eelmisele küsimusele "muu teema", siis mida pidasite silmas?

16. Kuidas hindate KMH aruande järgmiste osade/aspektide probleemsust. Skaalal 0-4 (0 - probleemi pole, 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Keskkonnamõju analüüs

Naabrusmõju/koosmõju hindamine

Keskkonnameetmete valik

Seiremeetmete valik

Avalike arutelude läbiviimine

Vastandlike huvide tasakaalustamine

Alternatiivide valik, nende mõju hindamine ja paremusjärjestamine

Asjaomaste asutustega suhtlemine ja nende seisukohtade käsitlemine

Muu teema

17. Kui vastasite eelmisele küsimusele "muu teema", siis mida pidasite silmas?

18. Kas teie hinnangul on täna KMH maksumus projekti teiste ettevalmistavate kulude suhtes paras või alahinnatud, skaalal 1-5 (1 - täiesti paras; 5 - täiesti alahinnatud; 6 - ei oska öelda)

19. Palun põhjendage oma vastust

20. Teie praktikas on KMH tavapärane kestus olnud kuud, eriolukordades kunikuud (märgi 2 numbrit, eraldades neid semikooloniga, näiteks "12; 24" või 12,5; 24,5"; või tekstina : "ei oska öelda")

21. Alternatiivide olulisus KMH-s, skaalal 0-4 (0 - alternatiivid pole üldse olulised, 4 - väga olulised)

■ 0 ■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4

Tegevusloa tasandil (KMH)

Detailplaneering (nn KMH täpsusega KSH)

22. Millistel juhtudel võivad alternatiivid üldse puududa?

23. Teie eelisvariant Natura hindamise läbi viimiseks ja KMH menetlusega seostamiseks. Reastage oma eelistused noolte abil

- 1 Kui KMH on nõutav, siis toimuks Natura hindamine selle käigus, vastasel juhul aga eraldi menetlusena
- 2 Peaks olema võimalus, et Natura hindamine toimub omaette menetlusena
- 3 Natura hindamine peab jätkuma KMH menetluse osana
- 4 Ei oska öelda

24. Kelle huvides eelkõige peaks KMH ekspert töötama? (eelisjärjestage oma valikud noolte abil)

- 1 Avalikes huvides
- 2 Kõigi huvides korraga
- 3 Arendaja huvides
- 4 Kohalike inimeste/kogukonna huvides
- 5 Muu vastus

25. Kui vastasite eelmisele küsimusele "muu vastus", siis mida pidasite silmas?

26. Kas teie hinnangul tagab tänane KMH rahastusmudel hindamise piisava objektiivsuse ja kvaliteedi? Skaalal 1-5 (1- ei taga üldse; 5 - tagab täielikult; 6 - ei oska öelda)

27. Palun kommenteerige eelmist vastust (milline lahendus oleks parim?)

28. Teie üldhinnang KMH süsteemi toimivusele. Skaalal 0-4 (0 - ei nõustu üldse; 4 - nõustun täielikult)

0 1 2 3 4

Seadusandluse selgus (õigusselgus) on hea ja regulatsioonid paigas

Koostöö kohalike omavalitsustega sujub hästi

Koostöö riigiasutustega sujub hästi

Avalikkuse osalemine on aktiivne ja panustamine hea

Pädevaid juhteksperte on piisavalt

Menetlusetappide ülesehitus on mõistlik ja hästi toimiv

KMH järeldused ja ettepanekud annavad olulise sisendi tegevusloa andmise üle otsustamiseks

29. Siin on võimalus oma vastuseid eelmisele küsimusele kommenteerida

30. Keskkonnamõju hindamise eesmärk on teha kindlaks arendustegevusega kaasnevad olulised mõjud looduskeskkonnale ja töötada välja nende leevendusmeetmed ning selgitada neid avalikkusele ja huvitatud/mõjutatud isikutele. Samas on keskkonnamõju hindamise eesmärk tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja säästva arengu põhimõtete järgimine.

0 1 2 3 4

Looduskeskkonna kaitse eesmärkidest

Majanduskaalutlustest

Sotsiaalsetest kaalutlustest

Kultuurilistest kaalutlustest

Riigikaitselistest kaalutlustest

Kaalutlused sõltuvad objektist, kindlat kaalutluste eelistust ei olegi

31. Palun põhjendage oma vastust

32. Teie KMH praktiline kogemus on

- Alla 1 aasta
- 1-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11 ja enam aastat

33. Osalen aastas enamasti

0 1 2 3 4

KMH-des

KSH-des

34. Teie vanus

- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65
- vanem kui 65
- noorem kui 20

35. Teie KMH-alane koolitusvajadus, skaalal 0-4 (0 - pole üldse vaja, 4 - väga vajalik koolitusteema)

 0 1 2 3 4

Mõju hindamise meetodikad ja nende valik

Mõju hindamise mudelite kasutamine, stsenaariumite ehitamine

Natura hindamine

Alusandmete allikad, kättesaadavus, tõlgendamine, analüüs

Avalike arutelude läbiviimine

Programmi/aruande vormistamine

Teatud fookusteemade käsitlemine, nt kliimamuutus, elurikkuse kadu jms

KMH juhteksperdi koolitus

Alternatiivide valik, nende mõju hindamine ja paremusjärjestamine

Ma ei vaja koolitust

36. Muu koolitusteema, mida valikus ei olnud nimetatud, aga teie arvates kuluks marjaks ära?

37. Teie vabal valikul veel teemasid, aspekte, mida soovite antud küsimustikuga seoses avaldada?

Keskkonnamõju hindamise uuring 2019 "KSH valdkonnas"

1. Esindan sellele küsimustikule vastates keskkonnamõju hindamise osapoolt (keda?) NB! Kui osalete KSH menetluses erinevates rollides, siis palun täitke iga rolli kohta eraldi küsimustik, et uuringu läbiviijad saaksid teie vastuseid seostada kindla rolliga.

Arendaja

KSH juhtekspert

Keskkonnaministeeriumi ametnik

Keskkonnaameti ametnik

Kohaliku omavalitsuse ametnik

Rahandusministeeriumi ametnik

Maaeluministeeriumi ametnik

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ametnik

Tootjate katusorganisatsiooni esindaja

Keskkonnaorganisatsiooni esindaja

Kogukonna/asumi organisatsiooni esindaja

Muu riigiasutuse ametnik

KSH ekspert (ei oma KSH juhteksperdi kvalifikatsiooni)

Muu roll

2. Muu roll, milline? Palun täpsustage

3. Mis on tänases keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluses kõige probleemsem? Kirjelda kuni 3 probleemi oma sõnastusega

4. Palun andke hinnang KSH menetluse aspektide probleemsusele? Skaalal 0-4 (0- probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

KSH hange, sh lähteülesanne, ajakava, pakutud eelarve jms

KSH programmi/VTK ja aruande koostamine

KSH programmile/VTK-le ja aruandele asjaomaste asutuste seisukohtade ja kooskõlastuste (sh...

KSH avalik väljapanek ja avalikud arutelud

Avalikustamise käigus tulnud märkustele ja ettepanekutele vastamine

Arendaja/kava koostamise korraldaja ja kohalike inimeste vastandlike huvide tasakaalustamine

Juhtekspertide pädevus

Otsustaja pädevus

Ekspertide sõltumatus

Alternatiivid (sh valik, nende mõju kirjeldamine, paremusjärjestamine)

5. Kui hästi toimib täna Planeerimisseaduse ja KeHJSe koosmõjus ruumiline planeerimine? Skaalal 1-5 (1 - ei toimi üldse; 5 - toimib hästi; 6 - ei oska öelda)

6. Palun kommenteerige oma vastust

7. Kui hästi toimib täna strateegiliste (valdkondlike) arengukavade koostamine koosmõjus KeHJSega? Skaalal 1-5 (1 - ei toimi üldse; 5 - toimib hästi; 6 - ei oska öelda)

8. Palun kommenteerige oma vastust

9. Kui oluliseks peate ekspertide litsentseerimist? Skaalal 0-4 (0 - see ei ole üldse oluline; 4 - see on väga oluline)

10. Milliseid KSH juhtekspertide pädevusnõudeid tuleks karmistada?

11. Milliseid KSH juhtekspertide pädevusnõudeid tuleks leevendada?

12. Kas KSH eelhindamise läbiviimine on otsustajale jõukohane? Skaalal 1- 5 (1- pole üldse jõukohane, 5 - täiesti jõukohane; 6 - ei oska öelda)

13. Palun kommenteerige oma vastust

14. Teie eelisvariant Natura hindamise läbiviimiseks ja KSH-ga seostamiseks. Reastage oma eelistused noolte abil nii, et kõige ülemine on teie eelisvariant

- 1 Kui KMH on nõutav, siis toimuks Natura hindamine selle käigus, vastasel juhul aga eraldi menetlusena
- 2 Natura hindamine peab jätkuma KMH menetluse osana
- 3 Peaks olema võimalus, et Natura hindamine toimub omaette menetlusena
- 4 Ei oska öelda

15. Kuidas hindate KSH programmi/väljatöötamiskavatsuse (VTK) järgmiste osade/aspektide probleemset? Skaalal 0-4 (0 - probleemi ei ole; 4 - suur probleem)

■ 0 ■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4

Asukoha kirjeldus (sh andmete olemasolu, ajakohasus, jmt)

Metoodika valik

Alternatiivide püstitamise kriteeriumid ja põhjendus

Keskkonnamõju hindamine, koosmõju/naabrusmõju näitajate valik ja analüüs

Avalike arutelude läbiviimine

Asjaomaste asutustega suhtlemine ja nende seisukohtade käsitlemine

Vastandlike huvide tasakaalustamine

Planeeringu eskiis või valdkondlik arengukava on KSH programmi/VTK koostamiseks liiga üldine

16. Kuidas hindate KSH aruande järgmiste osade/aspektide probleemsust? Skaalal 0-4 (0 - probleemi pole, 4 - suur probleem)

0 1 2 3 4

Keskkonnamõju analüüs

Naabrusmõju/koos-mõju hindamine

Keskkonnameetmete valik

Seiremeetmete valik

Avalike arutelude läbiviimine

Vastandlike huvide tasakaalustamine

Alternatiivide valik, nende mõju hindamine ja paremusjärjestamine

Planeering ja valdkondliku arengukava dokument on pidevas muutumises

Asjaomaste asutustega suhtlemine ja nende seisukohtade käsitlemine

Muu teema

17. Kui vastasite eelmistele küsimusele "muu teema", siis mida pidasite silmas?

18. Kas teie hinnangul on täna KSH maksumus projekti teiste ettevalmistavate kulude suhtes paras või alahinnatud, skaalal 1-5 (1 - täiesti paras; 5 - täiesti alahinnatud; 6 - ei oska öelda)

19. Palun kommenteerige oma vastust

20. Teie praktikas on KSH tavapärane kestus olnud kuud, eriolukordades kunikuud (märgi 2 numbrit, eraldades neid semikooloniga, näiteks "12; 24" või "12,5; 24,5"; või tekstina : "ei oska öelda")

21. Alternatiivide olulisus, skaalal 0-4 (0 - pole üldse olulised, 4 - väga olulised)

0 1 2 3 4

Detailplaneering

Üldplaneering

Maakonnaplaneering

Eriplaneering

Valdkonna arengukava, strateegia

22. Millistel juhtudel võivad alternatiivid üldse puududa?

23. Kelle huvides eelkõige peaks KSH ekspert töötama? (reastage variandid noolte abil nii, et kõige ülemine on teie eelisvariant)

- 1 Avalikes huvides eelkõige
- 2 Kohalike inimeste/kogukonna huvides
- 3 Kõigi huvides korraga
- 4 Arendaja huvides eelkõige
- 5 Muu vastus

24. Kui vastasite eelmisele küsimusele "muu vastus", siis mida pidasite silmas?

25. Keskkonnamõju hindamise eesmärk on teha kindlaks arendustegevusega kaasnevad mõjud looduskeskkonnale ja töötada välja nende leevendusmeetmed ning selgitada neid avalikkusele ja huvitatud/mõjutatud isikutele. Samas on keskkonnamõju hindamise eesmärk tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja säästva arengu põhimõtete järgimine.

0 1 2 3 4

Looduskeskkonna kaitse eesmärkidest

Majanduskaalutlustest

Sotsiaalsetest kaalutlustest

Kultuurilistest kaalutlustest

Riigikaitse kaalutlustest

Kaalutlused sõltuvad kava/planeeringu objektist, kindlat kaalutluste eelistust ei olegi

26. Minu KSH praktiline kogemus on

- Alla 1 aasta
- 1-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11 ja enam aastat

27. Osalen aastas enamasti

0 1 2 3 4 5

KMH-des

KSH-des

28. Mis on teie arvates KSH suurim väärtus? Skaalal 0-4 (0 - ei anna põhimenetlusele midagi juurde; 4 - väga oluline panus põhimenetlusele). "Põhimenetlusena" on mõeldud planeerimismenetlust või strateegilise arengukava koostamise menetlust

0 1 2 3 4

Ruumilise planeeringuga ja arengukavaga kaasnevate keskkonnamõtjude kindlaks tegemine

Alternatiivsete lahenduste väljapakkumine ja nende mõju analüüs

Keskkonnakaalutluste esile toomine ja arvestamine põhimenetleja töös

Keskkonnakaalutluste esile toomine ja kommunikeerimine avalikkusele

Muu vastus

29. Kui vastasite eelmisele küsimusele "muu vastus", siis mida pidasite silmas?

30. Teie üldhinnang KSH süsteemi toimivusele. Skaalal 0-4 (0 - ei nõustu üldse; 4 - nõustun täielikult)

0 1 2 3 4

Seadusandluse selgus (õigusselgus) on hea ja regulatsioonid paigas

Koostöö riigiasutustega sujub hästi

Avalikkuse osalemine on aktiivne ja panustamine hea

Pädevaid juhteksperte on piisavalt

Menetlusetappide ülesehitus on mõistlik ja hästi toimiv

KSH järelused ja ettepanekud annavad olulise sisendi planeeringu ja valdkondliku arengukava koostamisele

Koostöö KOVidega sujub hästi

31. Teie vanus

- 20-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65
- vanem kui 65
- noorem kui 20

32. Teie KSH-alane koolitusvajadus, skaalal 0-4 (0 - pole üldse vaja, 4 - väga vajalik koolitusteema)

 0 1 2 3 4

Mõju hindamise meetodid ja nende valik

Mõju hindamise mudelite kasutamine, stsenaariumite ehitamine

Natura hindamine

Alusandmete allikad, kättesaadavus, tõlgendamine, analüüs

Avalike arutelude läbiviimine

Programmi/VTK ja aruande vormistamine

Teatud fookusteemade käsitlemine, nt kliimamuutus, elurikkuse kadu jms

KSH juhteksperdi koolitus

Alternatiivide valik, nende mõju hindamine ja paremusjärjestamine

Ma ei ei vaja koolitust

33. Muu koolitusteema, mida valikus ei olnud nimetatud, aga teie arvates kuluks marjaks ära?

34. Teie vabal valikul veel teemasid, aspekte, mida soovite antud küsimustikuga seoses avaldada?

Fookusgrupi vestlusringides osalenute nimekirjad

Arendajad, 25.09.2019

Hedi Konrad, Eesti Energia AS
Ellen Kaasik, Tallinna Sadam AS
Erki Niitlaan, Eesti Turbaliit
Mihkel Annus, Eesti Taastuenergia Koda
Anu Eslas, Tuuleenergia Assotsiatsioon
Andres Sepp, RMK
Kalle Kikas, Kunda Nordic Cement
Riin Kruusimägi, Kunda Nordic Cement
Villu Lükk, Maanteeamet

Keskkonnamõju hindamise eksperdid, 26.09.2019

Karl Kupits, Maves AS
Hendrik Puhkim, Skepast&Puhkim
Pille Metspalu, Hendrikson&Ko
Jaak Järvekülg, Hendrikson&Ko
Elar Pöldvere, Alkranel
Urmas Uri, Kobras AS
Heiki Kalberg, AB Artes Terrae OÜ
Toomas Pallo, ELLE

Kohaliku omavalitsuse esindajad, 3.10.2019

Ülle Luiks, Tallinna Keskkonna- ja konnaalamet
Nele Leitalu, Kohila VV
Remi Treier, Haapsalu LV
Astrid Promet, Viimsi VV
Jelena Moldtsova, Narva LV

Riigiasutuste esindajad, 7.10.2019

Rainer Persidski, KeM
Maris Malva, KeM
Kadri Möller, KeM
Eleri Kautlenbach, RaM
Liina Roosimägi, TTJA
Irma Pakkonen, KKA
Tiiu Valdmaa, PMA
Rasmus Pruus, Terviseamet
Kristina Aidla, Terviseamet
Irje Möldre, MKM

Huvirühmade esindajad, 4.10.2019 ja 18.10.2019 (skype)

Veljo Volke, EOÜ
Toomas Paaver, Pirita Selts
Laura Uibopuu, EKO koordinaator
Merlyn Mannov, KÕK